

CRNA GORA
MINISTARSTVO ODBRANE

DUGOROČNI PLAN RAZVOJA ODBRANE **2019 - 2028**

Podgorica, 2018. godina

UVOD

Prijem Crne Gore u NATO, 5. juna 2017. godine, predstavljao je istorijski momenat i prekretnicu kada je u pitanju koncept odbrane Crne Gore. Crna Gora je dobila čvrst bezbjednosni oslonac i uvjerljivu garanciju kolektivne odbrane u krajnje kompleksnom, dinamičnom i nepredvidivom savremenom strateškom bezbjednosnom okruženju.

Istovremeno, sticanjem punopravnog članstva u NATO, Crna Gora je preuzela i konkretne obaveze i odgovornosti. Kao pouzdan i odgovoran saveznik, Crna Gora se obavezala da svoje vojne sposobnosti razvija i za doprinos kolektivnom sistemu bezbjednosti.

Stoga su jasna vizija razvoja sistema odbrane Crne Gore, definisanje potrebnih vojnih kapaciteta i sposobnosti i nedvosmisleno određivanje prioriteta u opremanju i modernizaciji, uz obezbjeđivanje potrebnih finansijskih sredstava, preduslov za uspješnu realizaciju namjenskih misija i zadataka Vojske Crne Gore (u daljem tekstu: Vojska) i punu integraciju u NATO.

Kako bi se Crna Gora u potpunosti integrisala u NATO, planiranje razvoja nacionalnih odbrambenih sposobnosti neophodno je uskladiti sa NATO procesom odbrambenog planiranja. To podrazumijeva implementaciju NATO paketa Ciljeva sposobnosti, odnosno obezbjeđenje vojnih sposobnosti i kapaciteta neophodnih za izvršavanje misija definisanih strateškim konceptom NATO.

Osnovni strateški dokument kojim se planira i projektuje razvoj Vojske i odbrane Crne Gore je Dugoročni plan razvoja odbrane. Dokumentom se utvrđuju dugoročni ciljevi i prioriteta razvoja, definišu buduće sposobnosti Vojske, sadržaj i dinamika njihovog razvoja, finansiranje i druga pitanja od značaja za funkcionisanje i razvoj sistema odbrane.

Crna Gora prvi put donosi Dugoročni plan razvoja odbrane kao članica NATO. Prethodni Dugoročni plan razvoja odbrane donesen je 2016. godine i njime je planiran razvoj sistema odbrane u periodu od 2016 do 2025. godine. Dokument je imao za cilj stvaranje preduslova za dostizanje projektovanih sposobnosti, kako bi jedinice Vojske bile u mogućnosti, da zajedno sa saveznicima i partnerima, efektivno izvršavaju dodijeljene zadatke na nacionalnom planu, preuzmu obaveze koje proističu iz članstva u NATO i EU i da doprinesu međunarodnom miru kroz učešće u multinacionalnim operacijama vođenim od strane NATO, UN i EU. Dugoročni plan razvoja odbrane iz 2016. godine postavio je kvalitetne planske pretpostavke za razvoj sistema odbrane i nakon sticanja punopravnog članstva u NATO.

Novim Dugoročnim planom razvoja odbrane planira se razvoj sistema odbrane u periodu od 2019 do 2028. godine i predstavlja nadogradnju dokumenta iz 2016. godine. Dostizanjem projektovanih sposobnosti obezbijediće se pokretne, održive i adekvatno opremljene jedinice, sposobne da samostalno i u saradnji sa saveznicima brane nezavisnost, suverenitet i državnu teritoriju Crne Gore; doprinose odbrani saveznika; učestvuju u međunarodnim misijama i operacijama podrške miru i pruže podršku civilnim institucijama prilikom suprotstavljanja različitim vrstama izazova, rizika i prijetnji nevojne prirode.

Ključna faza izrade Dugoročnog plana razvoja odbrane bila je analitička faza kroz koju su, na osnovu sagledavanja svih aspekata strateških okolnosti, dodijeljenog

NATO paketa Ciljeva sposobnosti i raspoloživih resursa utvrđene vojne sposobnosti, koje će se razvijati u narednom planskom periodu.

Dugoročnim planom razvoja odbrane definisan je razvoj ključnih oblasti odbrane, i to: vojne sposobnosti, organizaciona struktura i veličina Vojske; ljudski resursi; materijalni resursi; obuka i doktrina; logistika i finansiranje sistema odbrane.

Struktura i veličina Vojske projektovana je na osnovu prve i osnovne misije Vojske - odbrane Crne Gore i država članica NATO. U procesu definisanja vojnih sposobnosti koje je potrebno razvijati i unapređivati izvršena je analiza i procjena trenutnih sposobnosti Vojske, identifikovane su nedostajuće sposobnosti i kapaciteti i na osnovu toga su definisani prioriteti daljeg opremanja i modernizacije Vojske. Takođe, izvršena je analiza rizika, odnosno definisane su posljedice koje bi nastupile usljed nemogućnosti implementacije Dugoročnog plana razvoja odbrane.

Usvajanjem Dugoročnog plana razvoja odbrane Vlada Crne Gore iskazuje odlučnost za nastavak sprovođenja reformi sistema odbrane i obezbjeđenje resursa odbrane potrebnih za dostizanje ciljeva utvrđenih ovim Planom. Ovaj dokument je polazište za izradu svih razvojnih planova u Ministarstvu odbrane (u daljem tekstu: Ministarstvo) i Vojsci, uključujući i predloge sredstava za odbranu u budžetu Crne Gore.

Implementacija Dugoročnog plana razvoja odbrane odvijaće se kroz dalje planiranje odbrane, finansiranje, nabavku i modernizaciju opreme i osposobljavanje kadra. Ovo je složen zadatak koji zahtijeva angažman svih subjekata: Skupštine Crne Gore, Vlade Crne Gore, Ministarstva, Generalštaba Vojske Crne Gore (u daljem tekstu: Generalštab Vojske), komandnog kadra i svih jedinica Vojske.

1. VIZIJA RAZVOJA SISTEMA ODBRANE

1.1. RAZVOJNI CILJEVI SISTEMA ODBRANE

Razvojni ciljevi sistema odbrane predstavljaju rezultat aktivnosti koje imaju za cilj unapređenje ukupnog stanja sposobnosti i kapaciteta sistema odbrane i Vojske, tokom planskog perioda.

Realizacijom razvojnih ciljeva sistema odbrane u planskom periodu dostići će se željena efikasnost u pogledu upravljanja resursima odbrane; odgovarajući iznos i struktura odbrambenih troškova; razvoj i unapređenje vojnih sposobnosti, komandovanja, organizacije, obuke i doktrine Vojske.

Razvojni ciljevi će se dostići implementacijom razvojnih projekata i aktivnosti Ministarstva i Vojske, u skladu sa njihovim nadležnostima i obavezama. Razvojnim projektima su određeni prioriteti, prema kriterijumu direktnog uticaja na razvoj sposobnosti za izvršavanje misija i zadataka.

1.1.1. Ministarstvo odbrane

Ministarstvo će nastaviti da razvija svoje kapacitete, kako bi se obezbijedilo efikasnije funkcionisanje sistema odbrane, kvalitetnije upravljanje resursima odbrane i ostvarila puna integracija Crne Gore u NATO vojne i civilne strukture.

Ministarstvo će svoje aktivnosti sprovoditi na osnovu principa zakonitosti, efikasnosti, fleksibilnosti, odgovornosti, integriteta, transparentnosti i sveobuhvatnosti. U skladu sa tim, posebna pažnja će se posvetiti:

- Obezbeđivanju strateško-normativnih pretpostavki za dalji razvoj sistema odbrane, donošenjem Strategije odbrane Crne Gore, Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o odbrani Crne Gore i Zakona o Vojsci u 2019. godini;
- Utvrđivanju Formacije Vojske Crne Gore u 2019. godini;
- Implementaciji Plana investiranja Crne Gore u odbranu za period od 2019-2024. godine, odnosno dostizanju izdvajanja za odbranu od 2% BDP do 2024. godine i planirane strukture odbrambenih troškova (50 % administracija, 30% operativni troškovi, 20 % opremanje i modernizacija);
- Utvrđivanju i obezbjeđenju potrebnih resursa odbrane za dostizanje odbrambenih i vojnih sposobnosti u srednjoročnom i dugoročnom periodu;
- Jačanju obavještajno-bezbjednosnog sektora u sistemu odbrane;
- Stvaranju preduslova za unapređenje informaciono komunikacionih sistema, posebno sistema za razmjenu tajnih podataka i izgradnju kapaciteta za zaštitu sajber prostora;
- Obezbeđenju potrebnih kapaciteta (ljudskih, materijalnih i finansijskih resursa) za punu integraciju Crne Gore u NATO i ispunjavanju obaveza iz okvira članstva;
- Stvaranju pretpostavki (konceptualnih, normativnih i organizacionih) za uspostavljanje sistema upravljanja u krizama na nacionalnom nivou, kompatibilnog NATO sistemu;
- Jačanju međunarodne odbrambene saradnje, radi doprinosa ostvarenju odbrambenih ciljeva;
- Implementaciji koncepta razvoja rezervnog sastava;

- Planiranju, izradi i sprovođenju mjera mobilizacije i pripravnosti, kao i regulisanju vojne, radne i materijalne obaveze, u definisanim rokovima;
- Izgradnji integriteta i jačanju odgovornosti i transparentnosti, u cilju smanjenja rizika od pojave korupcije u sistemu odbrane;
- Jačanju inspeksijskog nadzora i unutrašnje revizije u oblasti odbrane;
- Usklađivanju legislative iz oblasti odbrane sa standardima i normativno-pravnim aktima NATO i EU;
- Operacionalizaciji Dugoročnog plana razvoja odbrane kroz dalje planiranje odbrane.

1.1.2. Vojska Crne Gore

Razvoj Vojske, u skladu sa vizijama datim u Strategijskom pregledu odbrane iz 2018. godine, biće usmjeren ka realizaciji sljedećih dugoročnih razvojnih ciljeva:

- Razvoju sposobnosti Vojske za efikasno izvršenje definisanih misija i zadataka u savremenom bezbjednosnom okruženju;
- Povećanju brojne veličine Vojske na 2368 pripadnika, uz optimizaciju organizacije i strukture i uravnoteženi razvoj potrebnih vojnih sposobnosti u odnosu na raspoložive resurse odbrane;
- Prilagođavanju organizacijsko-formacijske strukture Vojske novom konceptu odbrane, zahtjevima iz NATO paketa ciljeva sposobnosti, konceptu rezervnog sastava Vojske i drugim potrebama;
- Dostizanju pune spremnosti deklariranih jedinica Vojske;
- Dostizanju potrebnog nivoa interoperabilnosti Vojske za izvršavanje zadataka u okviru NATO;
- Opremanju i osposobljavanju 50% kopnenih snaga za angažovanje u NATO strukturi snaga (rasporedive snage) i do 10% kopnenih snaga za održivo angažovanje u NATO vođenim operacijama podrške miru i odgovora na krize;
- Unapređenju sistema obuke, sa ciljem osposobljavanja jedinica za realizaciju dodijeljenih misija i zadataka Vojske, u punom spektru operacija;
- Punom razvoju sposobnosti za kontrolu i nadzor mora i izvođenje operacija pomorske zabrane;
- Unapređenju taktičkih vazduhoplovnih sposobnosti;
- Razvoju sposobnosti za nadzor i zaštitu vazdušnog prostora;
- Razvoju sposobnosti za sajber odbranu;
- Razvoju sposobnosti komandovanja, kontrole, komunikacija i obavještajnog rada;
- Infrastrukturnom uređenju kasarne „Marko Miljanov Popović“ u Podgorici, izgradnji nove kasarne „Miljan Vukov Vešović“ u Andrijevici i izgradnji objekata i infrastrukture na perspektivnim lokacijama;
- Unapređenju životnog standarda pripadnika Vojske;
- Povlačenju iz operativne upotrebe zastarjelih i neperspektivnih borbenih sredstava i sistema;
- Profesionalnom razvoju pripadnika Vojske zasnovanom na kompetencijama (osposobljenosti);
- Planskom ustupanju neperspektivnih vojnih lokacija i rješavanju viškova naoružanja i vojne opreme.

1.2. PRINCIPI RAZVOJA VOJSKE

Vojska će se u planskom periodu razvijati u skladu sa sljedećim principima:

Zakornost: Vojne sposobnosti će se razvijati u skladu sa zakonima i međunarodnim konvencijama koje je Crna Gora ratifikovala.

Kompetentnost: Stalno jačanje ljudskih resursa Vojske i izgrađivanje institucionalnih kapaciteta za profesionalni razvoj vojnih i civilnih lica zasnovan na stručnosti i rezultatima.

Interoperabilnost: Stalno nadograđivanje i održavanje sposobnosti Vojske za učešće u misijama i operacijama u multinacionalnom okruženju.

Efikasnost i fleksibilnost: Vojska će razvijati sposobnosti koje će omogućiti njeno svrsishodno prilagođavanje i transformaciju u skladu sa bezbjednosnim okruženjem i potrebama. Takođe, organizacija jedinica Vojske razvijaće se na način da se omogući formiranje privremenih sastava za izvršavanje specifičnih zadataka.

Ekonomičnost: Organizacija, struktura i upotreba Vojske sprovodiće se u skladu sa planovima i odobrenim budžetskim izdvajanjima. Treba težiti postizanju maksimalnih sposobnosti uz što manje troškova.

Transparentnost: Vojska će razvijati sposobnosti i izvršavati misije pod demokratskom i civilnom kontrolom, u skladu sa Ustavom i Zakonom.

Koordinacija i saradnja: Obezbjediće se saradnja i koordinacija Vojske sa ostalim državnim institucijama, saveznicima i partnerima u cilju razvoja sposobnosti i izvršenja dodijeljenih misija i zadataka.

Sveobuhvatnost: Prilikom planiranja razvoja sposobnosti uzeće se u razmatranje sve oblasti potrebne za implementaciju misija i zadataka Vojske. Razvoj potrebnih vojnih sposobnosti vršiće se samostalno, a ukoliko za pojedine sposobnosti nema mogućnosti, koristiće se kapaciteti saveznika.

Prioritizacija: Pažljivim određivanjem prioriteta i dinamike razvoja sposobnosti Vojske obezbijediće se ravnoteža između potreba za razvoj sposobnosti i resursa odbrane koje država može obezbijediti.

Kontinuitet: Vojska će neprekidno razvijati sposobnosti u odnosu na bezbjednosno okruženje, misije i zadatke.

Priuštivost: Usaglašenost sa državnim mogućnostima i odbrambenim potrebama.

Razvoj Vojske će se vršiti u dimenzijama DOTMLPF-I.¹

1.3. RAZVOJ VOJNIH SPOSOBNOSTI

Posjedovanje zahtijevanih i razvoj nedostajućih vojnih sposobnosti su preduslovi za uspješnu realizaciju misija i zadataka Vojske. Promjenljivo i teško predvidivo bezbjednosno okruženje, sa specifičnim prijetnjama i izazovima i mala vjerovatnoća

¹ Doctrine, Organization, Training, Material, Leadership, Personnel, Facilities, Interoperability (Doktrina, organizacija, obuka, materijalna sredstva, komandovanje, ljudski resursi, infrastruktura, interoperabilnost).

oružane agresije prema Crnoj Gori, uslovljavaju pristup planiranju razvoja odbrane i Vojske zasnovan na sposobnostima.

Imajući u vidu visinu finansijskih sredstva u budžetu odbrane, Vojska neće razvijati cijeli spektar vojnih sposobnosti potrebnih za samostalno djelovanje, već će se djelimično oslanjati na kapacitete kolektivnog sistema odbrane.

S obzirom na dodijeljene misije i zadatke, potrebe i ograničene resurse odbrane, Vojska će imati težište na razvoju:

1. Sposobnosti kopnenih snaga,
2. Sposobnosti za nadzor i zaštitu vazdušnog prostora,
3. Taktičkih vazduhoplovnih sposobnosti,
4. Sposobnosti za kontrolu i nadzor mora i sprovođenje operacija pomorske zabrane/presretanja na moru,
5. Sposobnosti komandovanja, kontrole, komunikacija i obavještajnog rada (C3I),
6. Sposobnosti za Sajber odbranu,
7. Sposobnosti za podršku NATO snagama na teritoriji Crne Gore (Host Nation Support - HNS).

1.3.1. Razvoj sposobnosti kopnenih snaga

Kopnene snage imaju za cilj razvoj mobilnih, održivih, rasporedivih i interoperabilnih jedinica namijenjenih za izvođenje šireg spektra operacija u različitim bezbjednosnim, klimatskim i prostornim uslovima. Razvoj kopnenih snaga, kao najbrojnijeg vida Vojske, baziraće se na razvoju sposobnosti Pješadijskog bataljona, sa što većim stepenom autonomnosti za samostalno izvršavanje zadataka i sa prioritetom na izgradnji sposobnosti lakih pješadijskih četa i elemenata podrške.

Osnovnu snagu pješadijskog bataljona čine pješadijske čete, koje se opremaju i obučavaju u skladu sa zahtjevima ciljeva sposobnosti i treba da dostignu spremnost za izvođenje operacija do kraja 2020. godine.

Opremanje deklariranih pješadijskih četa lakim oklopnim vozilima, sa pratećim naoružanjem, borbenim sredstvima i sistemima, je prioritet najvišeg nivoa kako bi kopnene snage dostigle zahtijevani nivo sposobnosti razmjешtaja, manevra, vatrene moći, mobilnosti i zaštite, a time i zahtijevani nivo interoperabilnosti za učešće u punom spektru operacija pod vođstvom NATO.

Borbenu podršku za izvođenje kopnenih operacija pružaće snage za vatrenu podršku i vazduhoplovne snage Vojske. U prvoj polovini planskog perioda izvršiće se modernizacija sistema za upravljanje vatrom artiljerijskih oruđa i obezbjeđenje namjenskog poligona za izvođenje bojevih gađanja.

Vazduhoplovne snage razvijaće sposobnosti borbene podrške kopnenim snagama, radi čega će višenamjenski helikopteri tipa Bell 412 biti adekvatno opremljeni i naoružani u drugoj polovini planskog perioda. Uvođenjem višenamjenskih helikoptera Bell 412 u operativnu upotrebu unaprijeđene su sposobnosti vertikalnog manevra snaga.

Nova struktura kopnenih snaga omogućiće efikasnije komandovanje, uravnoteženiju popunu jedinica, efikasniju obuku i modernizaciju snaga. Istovremeno, biće bolje prilagođena zahtjevima iz paketa NATO Ciljeva sposobnosti, koji definišu kvantitativni doprinos Vojske NATO strukturi snaga (NFS).

Mobilni taktički operativni centar (TOC) u Pješadijskom bataljonu imaće sposobnost praćenja situacije na bojištu. TOC će biti opremljen interoperabilnim informaciono-komunikacionim sistemima (IKS), interoperabilnim kopnenim komandno-informacionim sistemima za komandovanje i kontrolu (C2IS) i sistemima za praćenje i upravljanje situacijom na bojištu (Battle Management System - BMS), koji će obezbijediti sigurnu, brzu i pouzdanu razmjenu informacija i praćenje situacije o stanju sopstvenih i ostalih "prijateljskih snaga", tako da su sve kopnene jedinice sposobne da komuniciraju na nacionalnom nivou i u multinacionalnim operacijama.

Kopnene snage će, pored prioriternih sposobnosti, nastaviti da razvijaju izviđačke sposobnosti i sposobnosti planinskog ratovanja.

U mirnodopskoj strukturi Vojske formiraće se dva pješadijska bataljona i jedan mješoviti artiljerijski divizion u rezervi², čiji će stalni sastav činiti komande sa po jednim vodom. Na ovaj način se stvaraju preduslovi za mobilizacijski razvoj Vojske.

Osim voda haubica 122 mm u stalnom sastavu mješovitog artiljerijskog divizona, sva ostala artiljerijska i sredstva protivvazduhoplovne odbrane (PVO) će biti u naoružanju rezervnog sastava.

Sposobnost	Projekti	Početak	Završetak
Borbene sposobnosti za izvođenje kopnenih operacija	Unapređenje sposobnosti manevra i zaštite	2019	2024
	Unapređenje protivoklopnih sposobnosti	2019	2024
	Izvođenje operacija u uslovima ograničene vidljivosti	2019	2024
	Unapređenje sposobnosti komunikacija na taktičkom nivou (Tactical Communications)	2019	2024
	Izvođenje operacija u ekstremnim klimatskim uslovima	2019	2024
	Razvoj ISR i HUMINT sposobnosti	2024	2028
	Razvoj protivvazduhoplovne zaštite	2024	2028

Tabela 1. Projekti za razvoj sposobnosti kopnenih snaga

Opremanje i modernizacija

U prvom dijelu planskog perioda (2019-2024) realizovaće se opremanje kopnenih snaga u cilju dostizanja zahtijevanih manevarskih sposobnosti, sposobnosti zaštite snaga, vatrene moći i protivoklopne borbe deklariranih pješadijskih jedinica, po sljedećem:

- Nabavka lako-oklopnih patrolnih vozila naoružanih borbenim sistemima, IK sredstvima, sredstvima za navigaciju i drugim sredstvima;
- Nabavka protivoklopnih prenosnih sistema;
- Nabavka terenskih transportnih motornih vozila za potrebe logističke podrške;
- Nabavka automatizovanog sistema za upravljanje vatrom i softvera za proračun elemenata artiljerijskog gađanja;
- Nabavka jurišnih pušaka;
- Nabavka taktičkih radio uređaja za prenos klasifikovanih informacija i kopnenog borbenog sistema za praćenje situacije na bojištu ("Battle Management System - BMS");
- Opremanje inženjerskim sredstvima opšte namjene;

² Bataljoni iz rezerve će imati aktivan dio komande i jedinicu do ranga voda.

- Opremanje sredstvima za uništavanje eksplozivnih naprava (EOD).

U drugom dijelu planskog perioda (2025-2028) realizovaće se opremanje po sljedećem:

- Opremanje i naoružavanje višenamjenskih helikoptera tipa Bell 412 za izvršenje zadataka vatrene podrške kopnenim snagama;
- Opremanje optoelektronskim sredstvima;
- Nabavka lakih prenosnih raketnih sistema PVO;
- Zanimanje sredstava HBRNO za ličnu zaštitu, ličnu i kolektivnu dekontaminaciju;
- Nabavka taktičkih bespilotnih letjelica.

Nivo ambicija kopnenih snaga

Kopnene snage razvijajuće sljedeće sposobnosti:

- Vođenje operacija na glavnim pravcima angažovanja protivničkih snaga;
- Pružanje borbene podrške;
- Izvršavanje vojnopolicijskih zadataka;
- Protivoklopna borba na daljinama do 3000 metara;
- Izvođenje operacija planinskog ratovanja;
- Izvođenje operacija u noćnim i uslovima ograničene vidljivosti;
- Izvođenje operacija u ekstremnim klimatskim uslovima;
- Realizacija zadataka u okviru misije podrška civilnim institucijama;
- Zaštita od dejstva iz vazdušnog prostora na visinama do 3000 metara.

Vojska će u slučaju potrebe obezbijediti narastanje vojnog potencijala kopnenih snaga na potrebnu veličinu, oslanjajući se na koncept rezerve, dobrovoljnog služenja vojnog roka i vojne obaveze.

Maksimalni doprinos deklariranih snaga NATO snagama biće angažovanje jedne ojačane pješadijske čete u dvije rotacije od po šest mjeseci, a održivi doprinos NATO vođenim operacijama podrške miru i operacijama odgovora na krize biće angažovanje jednog pješadijskog voda, sa elementima podrške, u rotacijama od šest mjeseci.

Kopnene snage će do kraja 2020. godine imati dvije deklarirane pješadijske čete osposobljene i opremljene za učešće u međunarodnim operacijama podrške miru i operacijama u slučaju aktiviranja člana 5 Sjevernoatlantskog ugovora. Kako bi se ostvario ovaj nivo ambicija, kopnene snage će se razvijati tako da 50% ukupnih kopnenih snaga bude organizovano, obučeno i opremljeno za učestvovanje u NATO vođenim operacijama, a 10 % snaga održivo u operacijama.

1.3.2. Razvoj sposobnosti za nadzor i zaštitu vazdušnog prostora

Nadzor i zaštita vazdušnog prostora Crne Gore su nacionalni prioritet, ali i obaveza u okviru kolektivnog sistema odbrane. Nakon sticanja punopravnog članstva u NATO, jedan od ključnih zahtjeva bio je integrisanje crnogorskog vazdušnog prostora u NATO integrisani sistem protivvazdušne i protivraketne odbrane (NATINAMDS). Ova oblast je podijeljena u dva segmenta: nadzor vazdušnog prostora („Air Surveillance“) i zaštita vazdušnog prostora („Air Policing“).

Nadzor vazdušnog prostora („Air Surveillance“)

Sadašnji nivo kapaciteta i tehničke opremljenosti Vazduhoplovstva ne omogućava pouzdano i neprekidno praćenje situacije u vazdušnom prostoru Crne Gore.

U cilju prevazilaženja ovog problema formiran je Vazduhoplovni operativni centar (VOC) u kojem je tokom 2015. godine implementiran NATO sistem za razmjenu podataka vazdušnog osmatranja (ASDE) za prijem neklasifikovanih podataka o situaciji u vazdušnom prostoru. Sticanjem punopravnog članstva u NATO i uspostavljanjem zaštićene veze sa NATO (NS WAN), unaprijeđene su sposobnosti VOC po pitanju prijema podataka o situaciji u vazdušnom prostoru Crne Gore od susjednih NATO centara za komandovanje i izvještavanje (NATO CRC). U narednom periodu VOC će se opremiti savremenim informaciono-komunikacionim linkovima (IK) za uvezivanje sa radarskim položajem, radio uređajima i sistemima za komunikaciju „zemlja-vazduh-zemlja“ (G-A-G) i savremenim informacionim sistemima za komandovanje i kontrolu (Air C2IS). Time će se unaprijediti sposobnosti za prijem, obradu i razmjenu podataka o situaciji u vazdušnom prostoru Crne Gore i steći preduslovi za potpunu integraciju Crne Gore u NATINAMDS.

Za dalji razvoj nacionalnih kapaciteta nadzora vazdušnog prostora planirana je nabavka 3D radara, a kao najpovoljnija lokacija za radarski položaj razmatra se lokalitet Zekova Glava na planini Bjelasici. Na ovaj način, dostići će se puna operativna sposobnost za generisanje prepoznate slike o situaciji u vazdušnom prostoru Crne Gore.

Zaštita vazdušnog prostora („Air Policing“)

Zaštita vazdušnog prostora Crne Gore („Air Policing“) realizuje se u saradnji sa saveznicima, u okviru NATINAMDS. Sistem zaštite vazdušnog prostora uspostavljen je kroz NATO misiju za zaštitu vazdušnog prostora Crne Gore 5. juna 2018. godine. Za potrebe podrške NATO misije za zaštitu vazdušnog prostora, Crna Gora obezbijedila je sljedeće sposobnosti: traganje i spašavanje („Search and Rescue“), komunikaciju sa vazduhoplovima i osnovnu aerodromsku infrastrukturu za prihvatanje NATO vazduhoplova.

Sposobnost	Projekti	Početak	Završetak
Nadzor i zaštita vazdušnog prostora	Uvezivanje civilnih radara i prijem podataka u VOC	-	2021
	Modernizacija C2 IS (AirC2) u VOC	2021	2028
	Razvoj sposobnosti za prenos podataka i komunikaciju „zemlja – vazduh – zemlja“	2021	2028
	Uređenje aerodromske infrastrukture	2022	2025
	Razvoj trupne PVO na malim visinama	2025	-
	Infrastrukturno uređenje radarskog položaja „Zekova Glava“	2019	2025
	Generisanje prepoznate slike o situaciji u vazdušnom prostoru	2025	-
	Nabavka radara za nadzor vazdušnog prostora	2019	2025

Tabela 2. Razvojni projekti za kontrolu i zaštitu vazdušnog prostora

Opremanje i modernizacija

U planskom periodu realizovaće se opremanje i modernizacija po sljedećem:

- Uvezivanje civilnih radara u VOC (CADAS, CIMACT i PLOT podaci za generisanje preznate radarske slike o situaciji u vazдушnom prostoru - RAP), završiti do kraja 2021. godine;
- Nabavka radara za nadzor vazdušnog prostora i infrastrukturno uređenje radarskog položaja (putna, elektro-energetska, informaciono-komunikaciona infrastruktura i radarski položaj), do kraja 2025. godine;
- Nastavak modernizacije Air C2 u VOC, do kraja 2028. godine;
- Opremanje IK linkovima i uređajima za komunikaciju „zemlja – vazduh - zemlja“ (VHF/UHF radio, satelitske komunikacije - SATCOM) do 2028. godine.

Nivo ambicija

Nadzor i zaštita vazdušnog prostora Crne Gore rješavaće se kroz integrisanje crnogorskog vazdušnog prostora u NATINAMDS čime će se obezbijediti:

- Neprekidan nadzor vazdušnog prostora Crne Gore (24/7);
- Razmjenu podataka o situaciji vazdušnog prostora Crne Gore u okviru NATINAMDS;
- Realizacija NATO misije za zaštitu vazdušnog prostora Crne Gore („Air policing“);
- Izvođenje operacija traganja i spašavanja (SAR operacija) za potrebe NATO misije za zaštitu vazdušnog prostora Crne Gore.

1.3.3. Razvoj taktičkih vazduhoplovnih sposobnosti

Vazduhoplovstvo posjeduje osam helikoptera opšte namjene Ho-42/45 (Gazelle), jedan izviđački helikopter Hi-42 (Hera), četiri naoružana helikoptera HN-45M (Gama), tri višenamjenska helikoptera Bell 412 i jedan dvomotorni avion Cessna 421B.

Postojeći kapaciteti vazduhoplovne tehnike imaju mogućnost taktičkog prevoženja ljudi, sredstava i tehnike vazdušnim putem. Vazduhoplovstvo posjeduje sposobnosti za izvršavanje zadataka iz domena: izviđanja, vazdušnog transporta trupa, SAR operacija, medicinskog transporta, gašenja požara upotrebom helikoptera, kao i izvršavanje ostalih zadataka iz okvira III misije.

Uvođenje u operativnu upotrebu višenamjenskih helikoptera Bell 412 i aviona „Cessna 421B“ biće završeno do kraja 2019. godine. Za potrebe smještaja i održavanja navedenih helikoptera i aviona biće izgrađen namjenski hangar.

Helikopteri opšte namjene H-42/45 (Gazelle), izviđački helikopter Hi-42 (Hera) i borbeni helikopter Hn-45mm (GAMA) će osim obuke letačkog sastava, biti angažovani za operacije traganja i izviđanja. U cilju racionalizacije troškova održavanja i obezbjeđenja dodatnih finansijskih sredstava za potrebne zalihe rezervnih djelova broj helikoptera tipa „Gazelle“ biće smanjen sa 13 na četiri helikoptera.

Sposobnost	Projekti	Početak	Završetak
Vazduhoplovne taktičke sposobnosti	Traganje i spašavanje	2019	2021
	Gašenje požara	-	2019
	Transport snaga i sredstava avionom	-	2019
	Borbena podrška	2024	2028
	Medicinska evakuacija	2025	2028

Tabela 3. Razvojni projekti taktičkih vazduhoplovnih sposobnosti

Opremanje i modernizacija

U planskom periodu realizovaće se sljedeći projekti opremanja i modernizacije:

- Nabavka opreme za medicinsku evakuaciju „Air Ambulance“ kit;
- Nabavka naoružanja za višenamjenske helikoptere;
- Nastavak opremanja optoelektronskom opremom (NVG) za operacije traganja i spašavanja.

Nivo ambicija

- Transport snaga jačine jednog lakog pješadijskog voda, bez borbenih vozila, u jednom naletu;
- Transport sredstava i opreme težine 4000 kg u jednom naletu;
- Medicinski transport minimalno dva lica;
- Traganje i spašavanje sa dva višenamjenska helikoptera Bell 412;
- Traganje sa minimalno dva helikoptera opšte namjene H-42/45;
- Gašenje požara u zemlji i bližem okruženju sa višenamjenskim helikopterima Bell 412;
- Bobrena podrška jedinicama pješadije sa jednim do dva višenamjenska helikoptera;
- Izviđanje i korektura artiljerijske vatre sa jednim izviđačkim helikopterom Hi-42;
- Godišnji nalet po pilotu 80-120 sati.

1.3.4. Razvoj sposobnosti za kontrolu i nadzor mora i sprovođenja operacije pomorske zabrane/presretanja na moru

Dosadašnji nivo ostvarenih sposobnosti i razvoja kapaciteta u Mornarici Vojske Crne Gore (u daljem tekstu: Mornarica), u smislu odgovarajućeg prisustva, patroliranja, osmatranja i realizacije operacija pomorske zabrane (MIO) sa brodovima na moru, kao i mogućnosti adekvatne komunikacije i razmjene podataka u realnom vremenu između brodova na moru ili brodova i operativnog centra na kopnu, ne omogućavaju potpun sistem nadzora i zaštite mora.

Nadzor i zaštita mora, sa odbrambenog aspekta, razvijaće se u okviru interresorne saradnje kao jedinstveni nacionalni integrisani sistem, kroz aktivno učešće svih raspoloživih nacionalnih kapaciteta i institucija, sa nadležnostima u oblastima sigurnosti i bezbjednosti pomorske plovidbe.

Nadzor i kontrola mora

U Mornaričkom operativnom centru (MOC) vrši se neprekidan nadzor površinske situacije na moru i upravljanje akvatorijom. U MOC-u, koji predstavlja nacionalni

centar, implementiran je komandno-informacioni sistem C2IS „MIMS“ („Maritime Information Management System“). MIMS je namjenjen da obrađuje podatke prikupljene iz mornaričke senzorske mreže, sa senzora drugih državnih organa i iz međunarodnih mreža za razmjenu podataka o situaciji na moru, te da vrši prezentaciju i razmjenu podataka na nacionalnom nivou i sa saveznicima.

Trenutno se razmjena podataka vrši na regionalnom nivou, u okviru ADRION³ inicijative, na osnovu sporazuma o virtuelnoj regionalnoj kontroli pomorskog saobraćaja (V-RMTC), u istoimenom informaciono-komunikacionom sistemu i transregionalnoj pomorskoj mreži (T-RMN). AIS⁴ bazne stanice na obalskim radarskim osmatračkim stanicama (OROS^t) omogućavaju prenos podataka pomorskog saobraćaja u globalni informacioni sistem za praćenje pomorskog saobraćaja MSSIS.⁵

Sistem za elektronski nadzor mora i MOC razvijaće se u pravcu uspostavljanja integrisanog sistema nadzora u okviru nacionalne i NATO komandne strukture, sa ciljem uvezivanja svih kapaciteta i sposobnosti za upravljanje domenom pomorske bezbjednosti, sigurnosti i zaštite morskog biodiverziteta. MOC će biti opremljen savremenim IK linkovima (linkovima za prenos podataka - TDL) i modernizovanim sistemom MIMS, čime će se unaprijediti praćenje situacije na moru, kao i sposobnost komuniciranja i razmjene informacija na nacionalnom nivou i sa NATO, kao i sa savezničkim snagama u slučaju njihovog angažovanja na teritoriji Crne Gore.

Potpuni završetak projekta ovog sistema realizovaće se opremanjem stacionarne senzorske stanice na vojnom objektu Crni rt i modernizacijom pokretnog obalskog centra osmatranja i veze.

Zaštita mora

Mornarica je zaštitu mora, u smislu prisustva brodova na moru, vršila smanjenim intenzitetom jer je korišćen nenamjenski brod sa ograničenim sposobnostima dužeg boravka na moru. Iz ovog razloga Mornarica je započela dva odvojena projekta remonta i modernizacije postojećih patrolnih brodova, kako bi unaprijedila njihovu sposobnost za namjenske zadatke iz domena zaštite mora.

Mornarica će u saradnji sa partnerskim zemljama nastaviti da razvija sposobnost protivminskih ronilaca za operacije humanitarnog razminiranja morskog dna i protivminska dejstva na moru. U tom cilju, u operativnu upotrebu uveden je multifunkcionalni čamac, koji je univerzalna platforma za nošenje i upotrebu senzorske opreme „Side Scan“ SONAR-a, magnetometra i širokopojasnog akustičkog sistema za praćenje ronilaca (BATS).

Završetkom rekonstrukcije i modernizacije raketnih topovnjača RTOP-405 i RTOP-406 klase „Končar“, nabavkom novih višenamjenskih patrolnih čamaca i nabavkom i uvođenjem u operativnu upotrebu jednog patrolnog broda srednje klase krajem planskog perioda, omogućiće se razvoj i unapređenje sposobnosti Mornarice za permanentni monitoring pomorskog saobraćaja i veće prisustvo brodova na moru, a

³ ADRION je regionana bezbjednosna inicijativa za unapređenje interoperabilnosti i saradnje mornarica u Jadranskom i Jonskom moru.

⁴ Automatic Identification System.

⁵ MSSIS - Maritime Safety & Security Information System.

time i za sprovođe zakona Crne Gore u spoljnjem morskom pojasu od 12-24 NM i isključivoj ekonomskoj zoni (EEZ).

Pored navedenog spektra sposobnosti razvijaće se sposobnosti progona i uzapćenja, zaštite vitalnih objekata infrastrukture na obali i moru, bliska zaštita savezničkih brodova u posjeti, medicinske evakuacije i protivterorističkih aktivnosti na moru.

U okviru interagencijske saradnje (MUP i Uprava pomorske sigurnosti) Mornarica će nastaviti razvoj i unapređenje sposobnosti borbe protiv zagađenja mora. Kao podrška nadležnim državnim institucijama za ovu namjenu, Mornarica je opredijelila plovni objekat koji je opremljen specijalnom opremom (skimeri, brane, apsorbenti, itd.).

Spособnost	Projekti	Početak	Završetak
Kontrola i zaštita mora	Uvođenje u operativnu upotrebu četiri patrolna čamca za hitno reagovanje	2019	2021
	Konverzija i modernizacija raketnih topovnjača RTOP-405, 406	-	2022
	Elektronski nadzor i generisanje prepoznate slike o situaciji na moru	-	2023
	Nadogradnja stacionarne senzorske radarske stanice na VO Crni rt i MOC	-	2023
	Opremanje deklarisanog tima za podvodno razminiranje	-	2024
	Nastavak implementacije taktičkih IK linkova za prenos podataka (MOC-PB 405,406)	2019	2024
	Nastavak implementacije i modernizacije mornaričkih C2 IS (MIMS.)	2019	2028
	Nabavka municije 57mm za brodski top „Bofors“	2020	2028
	Nabavka i uvođenje u operativnu upotrebu jednog patrolnog broda	2025	2028

Tabela 4. Razvojni projekti za kontrolu i zaštitu mora

Opreamanje i modernizacija

U prvoj polovini planskog perioda (2019-2024) realizovaće se sljedeći projekti opremanja i modernizacije:

- Konverzija i modernizacija raketnih topovnjača u patrolne brodove;
- Završetak projekta formiranja senzorske stanice na vojnom objektu “Crni rt”, u cilju dostizanja NATO ciljeva sposobnosti vezanih za prepoznatu pomorsku sliku (RMP);
- Opremanje patrolnih brodova Mornarice, MOC-a i pokretnog obalskog centra osmatranja i veze taktičkim komunikacionim linkovima (TDL);
- Opremanje sredstvima i opremom za protivmimska dejstva;
- Uvođenje u operativnu upotrebu patrolnih čamacu za hitno reagovanje⁶;
- Opremanje i modernizacija pokretnog obalskog centra osmatranja i veze.

U drugoj polovini planskog perioda (2025-2028) realizovaće se sljedeći projekti opremanja i modernizacije:

- Nabavka senzorsko-osmatračkih sredstava (AIS, optoelektonski payload, radar-detektor i radio-detektor) za opremanje stacionarnih i pokretnih senzorskih stanica;

⁶ Donacija SAD.

- Nabavka i uvođenje u operativnu upotrebu jednog patrolnog broda srednje klase⁷.

Nivo ambicija

- Najmanje 80 dana operativnog boravka na moru godišnje, za svaki patrolni brod;
- Učešće jednog patrolnog broda na najmanje dvije međunarodne pomorske vježbe⁸ tokom godine;
- Učešće jednog patrolnog broda u NATO pomorskim operacijama u Mediteranu, u trajanju do tri mjeseca tokom 12 mjeseci.
- Vrijeme reagovanja za patrolni čamac za hitno reagovanje do 30 minuta;
- Razvoj sposobnosti nenasilnog bordinga⁹ u okviru MIO operacija patrolnog broda;
- Operacije razminiranja morskog dna i protiv-minskih dejstava, sa najmanje jednim timom;
- Permanentan monitoring pomorskog saobraćaja (24/7) radarskim i drugim sensorima i razmjena neklasifikovanih i klasifikovanih informacija i podataka sa državama regiona i saveznicima u realnom vremenu;
- Kontinuirana razmjena podataka o pomorskom saobraćaju, na regionalnom nivou, preko ADRIION inicijative i mreža V-RMTC i T-RMN. Putem AIS baznih stanica nastaviće se prenos podataka o pomorskom saobraćaju u globalni sistem za praćenje pomorskog saobraćaja MSSIS. Dalji razvoj MOC-a i C2IS u Mornarici vršiće se kroz razmjenu klasifikovanih informacija i podataka, uključujući prepoznatu pomorsku sliku (RMP), sa NATO, EU i zainteresovanim nacionalnim agencijama;
- Zaštita najmanje dva objekta kritične infrastrukture (luke, sidrišta i dr.) od napada iz vazdušnog prostora sa visina do 3000 m;
- Prevencija i borba protiv zagađenja mora u unutrašnjim morskim vodama i teritorijalnom moru, jednovremeno u jednoj incidentnoj situaciji (170 t otpadnih i zauljenih voda), zajedničkim kapacitetima Mornarice i Uprave pomorske sigurnosti.

1.3.5. Razvoj sposobnosti komandovanja, kontrole, komunikacija i obavještajnog rada (C3I)

Proces komandovanja i kontrole (C2) u Vojsci zahtijeva neprekidan i pouzdan prenos podataka i informacija u realnom vremenu. Značajnu ulogu u razvoju C3I sposobnosti imaće informaciono-komunikacioni sistemi (IKS), komandno-informacioni sistemi za komandovanje i kontrolu (C2IS) i sistemi za razmjenu obavještajnih informacija.

U Ministarstvu i Vojsci će se razviti robusna mrežna informaciono-komunikaciona infrastruktura, sposobna da obezbijedi i podrži razmjenu informacija iz različitih informaciono-komunikacionih mreža i domena (nacionalnih i NATO). Na ovaj način će se obezbijediti dostupnost potrebnih informaciono-komunikacionih servisa i

⁷ Realizacija ovog projekta zavisi od prodaje velikih patrolnih brodova P-33 i P-34.

⁸ Težišno u okviru ADRIION inicijative na vježbama ADRIION LIVEX ili okviru ADRIION OCMF "On Call Maritime Forces".

⁹ Tim ili grupa za pretres i kontrolu broda.

obezbjediti podrška sistemu C2 na nacionalnom nivou i u multinacionalnim operacijama.

Operativni centar Generalštaba Vojske imaće sposobnost objedinjavanja informacija (kopno/more/vazduh) i generisanje jedinstvene operativne slike (Common Operational Picture – COP). Informacije će se prikupljati od različitih izvora (radari, vizuelno osmatranje i drugo), kao i razmjenom informacija sa MOC i VOC.

Težište u razvoju obavještajnih, osmatračkih i izviđačkih sposobnosti (ISR) će biti obavještajna podrška komandama i jedinicama Vojske u zemlji i multinacionalnim operacijama, ostalim nacionalnim strukturama, kao i doprinos kolektivnoj odbrani.

Nastaviće se sa razvojem obavještajnih disciplina: elektronskog izviđanja (SIGINT), prikupljanja informacija iz otvorenih izvora (OSINT) i prikupljanja informacija od ljudskih izvora (HUMINT) te dostizanja sposobnosti prikupljanja, obrade i analize informacija sa slikovnih izvora (IMINT). Razviće se inicijalne sposobnosti za rad sa biometrijskim podacima.

U razvoju obavještajnih sposobnosti koristiće se raspoloživi nacionalni resursi, iskustva i odgovarajući kapaciteti NATO i partnera.

Započeta je modernizacija IK infrastrukture Ministarstva i Vojske, u okviru koje se realizuju projekti „Digitalni radio relejni sistem” i „Optička kablovska mreža”. Implementirana je zatvorena IK mreža Ministarstva i Vojske „IKS-B1”, kroz koju funkcioniše „Elektronski dokument menadžment sistem”, kao i IK mreža Ministarstva i Vojske „IKS-C1” sa kontrolisanim pristupom internetu. Implementirana je oprema za zaštitu informacija (VPN IP Sec) između perspektivnih lokacija Ministarstva i Vojske. Deklarisani sastavi opremljeni su taktičkim uređajima i sistemima, kao i komercijalnim satelitskim ručnim i prenosnim terminalima.

U procesu pristupanja kolektivnom sistemu bezbjednosti izvršena je integracija u NATO zaštićenu IK mrežu, kroz koju je omogućeno korištenje NATO IKS i uključenje u sistem „NATINAMDS”.

Do kraja planskog perioda izvršiće se modernizacija IK infrastrukture i implementacija kritičnih (CORE) i funkcionalnih informacionih servisa Ministarstva i Vojske. Izgradiće se nacionalna zaštićena IK mreža (NSN) i izvršiće se njeno povezivanje sa NATO zaštićenom IK mrežom. Izvršiće se nabavka i implementacija sistema za zaštitu informacija i za prikupljanje obavještajnih podataka.

Obezbiđiće se IK podrška, koja će omogućiti potpunu integraciju Crne Gore u NATO, kao i ispunjavanje NATO ciljeva sposobnosti iz oblasti IKS.

Sposobnost	Projekti	Početak	Završetak
C3I	Izgradnja zaštićene IK mreže Ministarstva i Vojske - NSN	2019	2021
	Nastavak izgradnje i modernizacije IK infrastrukture Ministarstva i Vojske	2019	2028
	Nastavak modernizacije ICT CORE, CORE i FAS IK sistema i sistema za zaštitu informacija	2019	2028
	Nastavak implementacije IK mreža i informacionih servisa Ministarstva i Vojske	2019	2028
	Nastavak proširenja NATO IK mreža na upotrebi u Ministarstvu i Vojski	2019	2028
	Nastavak razvoja sposobnosti komunikacija na velikim udaljenostima	2019	2028
	Opremanje jedinica sistemima za prikupljanje i obradu obavještajnih podataka	2019	2028

Tabela 5. Razvojni projekti C3I

Opremanje i modernizacija

U prvoj polovini planskog perioda realizovaće se opremanje po sljedećem:

- Nabavka i implementacija opreme za nastavak izgradnje i modernizacije IK infrastrukture Ministarstva i Vojske (Digitalni radio-relejni sistem, Optička kablovska mreža i Lokalna IK mreža - LAN);
- Nabavka i implementacija opreme za izgradnju IK mreže za prenos informacija nivoa „Tajno“ – NSN;
- Nabavka i implementacija opreme za funkcionisanje ICT CORE, CORE IK servisa, funkcionalnih (FAS) IK servisa („SKEV“, informacionih sistema za ljudske resurse i dr.) i sistema za zaštitu informacija (PKI/OTP, firewall, ruteri i dr.);
- Nabavka i implementacija računara i računarske opreme za nastavak modernizacije IK mreža Ministarstva i Vojske (IKS B-1, IKS C-1, IKS D-1 i dr.);
- Nabavka i implementacija opreme za proširenje i održavanje postojećih kapaciteta NATO IK mreže i servisa na upotrebi u Ministarstvu i Vojski (sporazumi sa NCIA);
- Nastavak opremanja jedinica Vojske uređajima za komunikaciju na velikim udaljenostima (radio i radio-relejni uređaji, SATCOM terminali i dr.);
- Opremanje jedinica Vojske za reagovanje u vanrednim situacijama (Misija III Vojske);
- Opremanje jedinica sistemima za prikupljanje i obradu obavještajnih podataka.

U drugoj polovini planskog perioda realizovaće se opremanje po sljedećem:

- Završetak izgradnje IK infrastrukture na perspektivnim lokacijama Ministarstva i Vojske;
- Nabavka pristupnih radio-relejnih linkova (RRL) i SATCOM¹⁰;
- Nastavak opremanja za implementaciju CORE i FAS IK servisa u Ministarstvu i Vojski i sistema za zaštitu informacija koje se prenose preko IK mreža Ministarstva i Vojske;

¹⁰ Satellite Communications (Satelitske komunikacije).

- Nastavak održavanja sposobnosti i nadogradnja svih implementiranih IKS Ministarstva i Vojske.

Nivo ambicija

- Unaprijediti sistem C2;
- Razvojem ISR sposobnosti uspostaviti efikasan i fleksibilan sistem obavještajne podrške na svim nivoima;
- Izgraditi integrisanu IK infrastrukturu Ministarstva i Vojske (Network Enabled Capabilities), korišćenjem kapaciteta stacionarnih centara i čvorišta veze (SCV i SČV) i mobilnih kapaciteta veze svih jedinica Vojske;
- Izgraditi standardizovani mrežni informacioni sistem (Enabling CIS) koji će svim korisnicima omogućiti korišćenje informacionih servisa Ministarstva i Vojske (CORE i FAS) za potpunu realizaciju zahtjeva C2;
- Obezbijediti neprekidne i bezbjedne komunikacije između Operativnog centra Generalštaba Vojske i komandi jedinica Vojske angažovanih u operacijama u zemlji, korišćenjem snaga i sredstava pokretnog voda Čete veze i mobilnih kapaciteta veze iz svih jedinica Vojske;
- Uspostaviti, održavati i zaštititi informaciono-komunikacione sisteme za prenos informacija, između Operativnog centra Generalštaba i komandi jedinica Vojske, angažovanih u misijama van Crne Gore, upotrebom sopstvenih informaciono-komunikacionih kapaciteta (taktičke komunikacije, satelitska telefonija, zakup kapaciteta za povezivanje na DATA centar Ministarstva i Vojske u Crnoj Gori, upotrebom funkcionalnih informacionih servisa „CORE/FAS IS“ i upotrebom informaciono-komunikacionih kapaciteta u misiji¹¹).

1.3.6. Razvoj sposobnosti za Sajber odbranu

Značajan izazov u razvoju sposobnosti MO i VCG predstavlja razvoj kapaciteta za sajber odbranu i unapređenje mjera zaštite informacija, kroz primjenu standarda informacione bezbjednosti.

U proteklom periodu formiran je „Help Desk“ Ministarstva i Vojske, sa ciljem obezbjeđenja neprekidnosti funkcionisanja IKS Ministarstva i Vojske, kroz kontinuirano praćenje stanja (24/7) i pravovremeni odgovor na sve prijavljene prekide, kvarove i incidente na IKS Ministarstva i Vojske, preduzimanje mjera na njihovom otklanjanju, kao i pružanju pomoći i rješavanju zahtjeva krajnjih korisnika. Propisane su i primjenjuju se mjere informacione bezbjednosti u IK mrežama na upotrebi u Ministarstvu i Vojsci.

Izgrađena je multidomenska IK mreža za razmjenu podataka u Ministarstvu i Vojsci, sa enkripcijom između svih perspektivnih lokacija. Akcenat je na održavanju „sajber higijene“ i sprovođenju mjera zaštite informacija, što je glavni preduslov za prevenciju.

U narednom periodu težište će biti na izgradnji sopstvenih sposobnosti za sajber odbranu, primarno kroz izgradnju Operativnog centra za nadzor i zaštitu informacija („Security Operation Center“- SOC). Centar će biti centralna tačka za monitoring IKS

¹¹ U skladu sa NATO inicijativom o „Budućim Informacionim Mrežama u Misiji“ (Future Mission Network-FMN).

Ministarstva i Vojske, prevenciju prijetnji i odgovor na eventualne računarske incidente.

Formiranjem Tima za odgovor na računarske incidente (CIRT) Ministarstva i Vojske, omogućiće se preventivni i proaktivni odgovori na sajber incidente, stvoriće se preduslovi za aktivni doprinos u sajber odbrani na nacionalnom nivou, a time i u okviru sistema kolektivne bezbjednosti.

Nastaviće se sa kontinuiranom obukom kadra iz oblasti sajber bezbjednosti, uz iznalaženje modela da se ekspertske kadre iz ove oblasti motiviše i zadrži u strukturi Ministarstva odbrane.

Sposobnost	Projekti	Početak	Završetak
Sajber Odbrana	Izgradnja „Security Operations Center“ (SOC) Ministarstva i Vojske	2019	2021
	Formiranje CIRT tima Ministarstva i Vojske	2019	2028
	Izgradnja poligona za Sajber obuku („Cyber Range“)	2022	2028
	Izgradnja „Mobile Security Operations Center“ za deklarisanu jedinicu Vojske	2023	2028

Tabela 6. Razvojni projekti za sajber odbranu

Opremanje i modernizacija

U prvoj polovini planskog perioda (2019-2024) realizovaće se nabavka i implementacija opreme (hardver i softver) za izgradnju inicijalnih operativnih sposobnosti SOC-a, započeće nabavka i implementacija opreme za CIRT Ministarstva i Vojske i za izgradnju pokretnog centra za zaštitu informacija za potrebe deklariranih jedinica.

U drugoj polovini planskog perioda (2025-2028) realizovaće se nabavka i implementacija opreme za izgradnju poligona za sajber odbranu, nastaviće se nabavka i implementacija opreme za CIRT tim Ministarstva i Vojske i za izgradnju pokretnog centra za zaštitu informacija za potrebe deklariranih jedinica.

Nivo ambicija

Zaštita informacija i odbrana od sajber napada vršiće se upotrebom hardvera i softvera koji je odobren od NATO, zavisno od nivoa zaštite IK mreže i stepena povjerljivosti informacija koje se prenose. Korišćenjem kapaciteta CIRT tima Ministarstva i Vojske (10 do 12 lica) i saradnjom sa nacionalnim CIRT, NATO i CIRT partnerskih zemalja u Ministarstvu i Vojski razvijaće se sposobnosti za napredne vještine za identifikaciju i zaštitu od sajber prijetnji i napada, kao i sposobnosti za odgovor i oporavak IKS u slučaju takvih incidenata.

Korišćenjem kapaciteta CIRT Ministarstva i Vojske i kapaciteta NATO zajedničkih informaciono-komunikacionih mreža u misijama (FMN) razviće se sposobnost zaštite informacija i zaštite od sajber prijetnji i napada za potrebe deklariranih jedinica Vojske koje se angažuju u međunarodnim operacijama.

1.3.7. Podrška zemlje domaćina (Host Nation Support)

Učešće Crne Gore u sistemu kolektivne odbrane zahtijeva pružanje podrške savezničkim snagama koje se angažuju na teritoriji Crne Gore, u okviru operacija u skladu sa članom 5 Sjevernoatlantskog ugovora, za vrijeme multinacionalnih vježbi i prilikom tranzita snaga preko teritorije Crne Gore.

Konceptom podrške Crne Gore savezničkim snagama definisani su zadaci i obaveze državnih organa u sprovođenju podrške zemlje domaćina. Osnovni nosilac aktivnosti u sprovođenju podrške zemlje domaćina je Vojska, dok je Ministarstvo nosilac koordinacije podrške zemlje domaćina sa drugim državnim organima.

Podrška Vojske u realizaciji zadataka podrške zemlje domaćina tokom operacija i vježbi na teritoriji Crne Gore sprovodi se prvenstveno upotrebom i angažovanjem logističkih kapaciteta, u vojnim objektima čija je infrastruktura prilagođena i uređena za prijem savezničkih snaga. Navedeni kapaciteti Vojske definisani su Katalogom sposobnosti za pružanje podrške zemlje domaćina na nacionalnom nivou, a isti se koriste i za podršku savezničkim snagama prilikom vježbi i prolaska trupa kroz Crnu Goru.

U okviru svojih nadležnosti, Vojska će nastaviti razvoj kapaciteta podrške savezničkim snagama kroz:

- Obezbjedenje smještajnih kapaciteta u Kasarni „Milovan Šaranović“ i Vojnom aerodromu „Knjaz Danilo“, za jedinice do nivoa čete;
- Opremanje radioničkih kapaciteta za niže nivoe tehničkog održavanja i popravke u Kasarni „Milovan Šaranović“ (mototehnika i naoružanje);
- Obezbjedenje lučke infrastrukture za sigurno baziranje brodova u lukama i podršku baziranja većih brodova na sidrištu;
- Obezbjedenje aerodromske infrastrukture za parking vazduhoplova, punjenje gorivom i održavanje;
- Koordinaciju pripreme i praćenja letova saveznika kroz angažovanje nacionalnih službi (meteo, kontrola leta, medicinska podrška);
- Razvoj funkcija Nacionalnog centra za koordinaciju kretanja;
- Obezbjedenje sredstava za transport trupa i opreme;
- Obezbjedenje prvog nivoa zdravstvene zaštite (ROLE 1).

2. VOJSKA CRNE GORE

2.1. MISIJE I ZADACI VOJSKE

U skladu sa svojom ustavnom ulogom i preuzetim međunarodnim obavezama, smjernicama politike odbrane i definisanim konceptom odbrane Vojska izvršava tri misije:

- 1) Odbrana Crne Gore i država članica NATO saveza;
- 2) Doprinos međunarodnom miru i bezbjednosti;
- 3) Podrška civilnim institucijama.

Odbrana Crne Gore i odbrana država članica NATO saveza osnovna je misija Vojske. Zadaci Vojske u odbrani Crne Gore i država članica NATO saveza su:

- Odbrana nezavisnosti, suverenosti i državne teritorije Crne Gore, samostalno i uz pomoć NATO saveznika;
- Doprinos odbrani država članica NATO saveza;
- Podrška savezničkim snagama na teritoriji Crne Gore.

Crna Gora je odlučna da, u skladu sa svojim mogućnostima, pruži doprinos izgradnji i očuvanju mira na regionalnom i globalnom nivou, prvenstveno kroz učešće u misijama i operacijama vođenim od strane NATO, EU i UN. Učešćem Vojske u međunarodnim misijama i operacijama doprinosi se promociji mira i stabilnosti, jača se ugled Crne Gore u svijetu i šire evroatlantske vrijednosti. Zadaci Vojske u misiji doprinosa međunarodnom miru i bezbjednosti su:

- Učešće u misijama i operacijama podrške miru, operacijama odgovora na krize, humanitarnim i drugim međunarodnim aktivnostima, u skladu sa međunarodnim pravom;
- Odbrambena diplomatija;
- Kontrola naoružanja u skladu sa međunarodnim sporazumima.

Vojska će svojim kapacitetima i sposobnostima pružati podršku civilnim institucijama i stanovništvu prilikom suprotstavljanja različitim vrstama izazova, rizika i prijetnji nevojne prirode. Vojska će pružati podršku civilnim institucijama kroz realizaciju sljedećih zadataka:

- Podrška prilikom prirodnih i vještački izazvanih nesreća i katastrofa;
- Doprinos unutrašnjoj bezbjednosti u miru;
- Podrška u aktivnostima traganja i spašavanja;
- Podrška aktivnostima civilnih institucija.

2.2. LANAC KOMANDOVANJA

Komandovanje u Vojsci predstavlja proces planiranja, organizovanja, naređivanja, izvršavanja i kontrole radi realizacija definisanih misija i zadataka na strategijskom, operativnom i taktičkom nivou.

Nadležnosti za komandovanje u Vojsci su propisane Ustavom Crne Gore, Zakonom o odbrani i Zakonom o Vojsci Crne Gore.

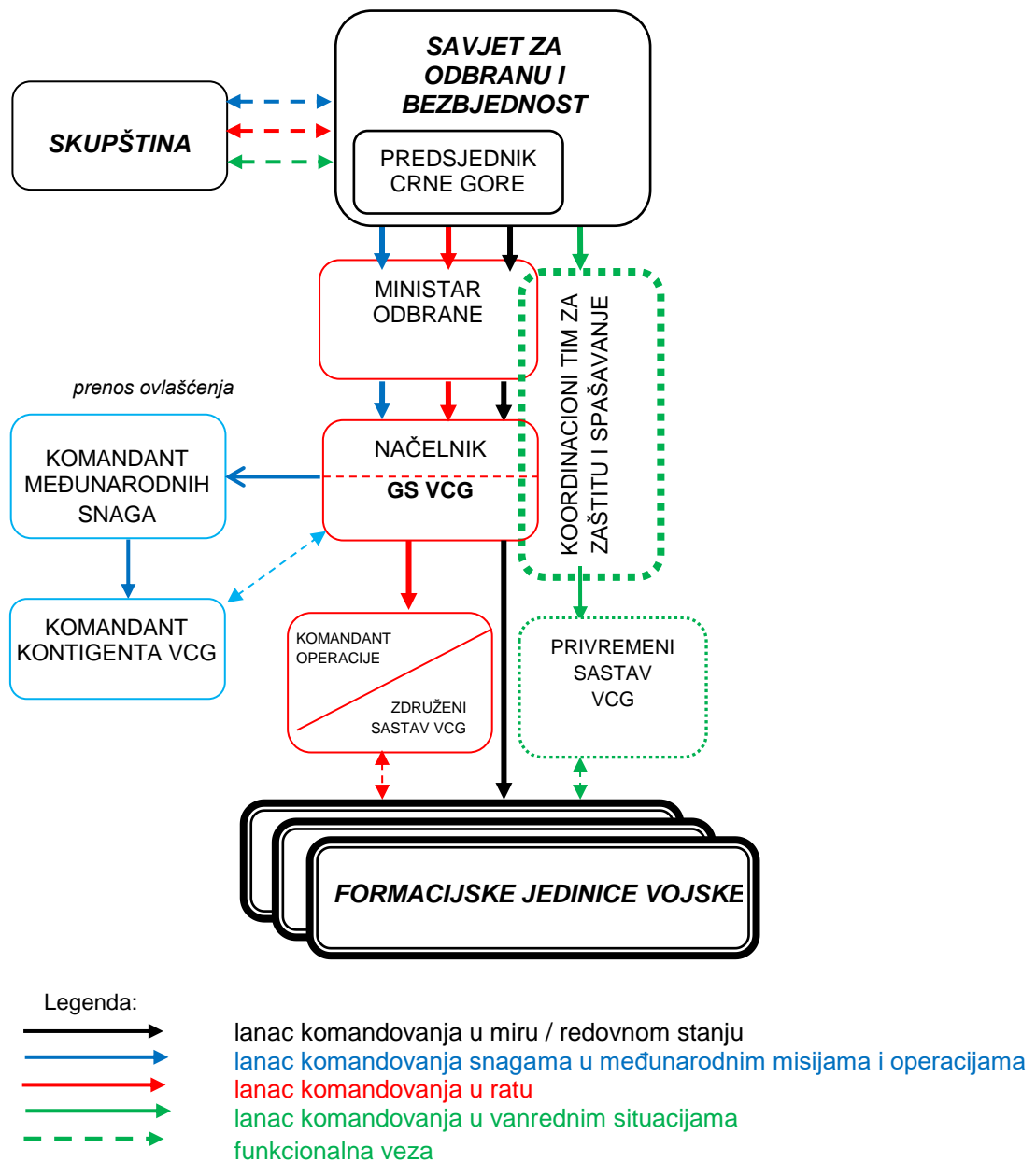
DUGOROČNI PLAN RAZVOJA ODBRANE 2019 - 2028

Savjet za odbranu i bezbjednost donosi odluke o komandovanju Vojskom Crne Gore, analizira i ocjenjuje bezbjednosnu situaciju u Crnoj Gori i donosi odluke za preduzimanje odgovarajućih mjera; predlaže Skupštini proglašenje ratnog i vanrednog stanja i predlaže upotrebu Vojske u međunarodnim snagama.

Predsjednik Crne Gore komanduje i naređuje uvođenje mjera pripravnosti i mobilizaciju Vojske na osnovu odluka Savjeta za odbranu i bezbjednost.

Skupština Crne Gore odlučuje o upotrebi jedinica Vojske u međunarodnim snagama i vrši nadzor nad Vojskom i bezbjednosnim službama.

Ministar odbrane obezbjeđuje izvršavanje odluka o komandovanju Vojskom.

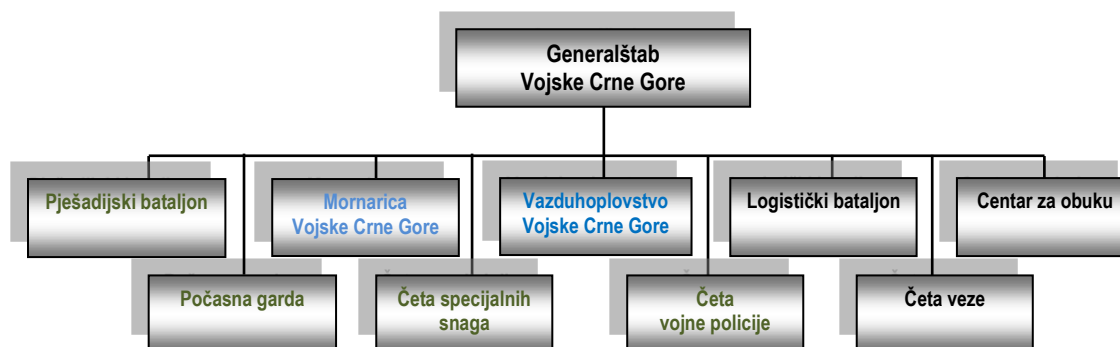
funkcija **Slika 1.** Lanac komandovanja

Načelnik Generalštaba Vojske Crne Gore (u daljem tekstu načelnik Generalštaba) komanduje Generalštabom, komandama i jedinicama Vojske, u skladu sa zakonom.

Jedinice Vojske u međunarodnim operacijama pod vođstvom NATO i EU će izvršavati zadatke u okviru savezničkih i partnerskih snaga. Jedinice će biti pod komandom tih snaga, a zadatke će izvršavati u skladu sa Prenosom ovlaštenja (Transfer of Authority) i postavljenim nacionalnim ograničenjima, koje utvrđuje Savjet za odbranu i bezbjednost.

2.3. ORGANIZACIJA VOJSKE

Odlukom Vlade Crne Gore o organizacijsko - formacijskoj strukturi i veličini Vojske Crne Gore iz 2017. godine utvrđeno je brojno stanje Vojske od 1950 lica i struktura Vojske. Pratećom Formacijom Vojske izvršena je reorganizacija Generalštaba Vojske i transformacija Obavještajno-izviđačke čete i Čete specijalnih snaga. Istim organizacijskim promjenama, u okviru Generalštaba Vojske, uspostavljen je Komandno-operativni centar. Na ovaj način organizacija Generalštaba Vojske je usklađena sa praksama organizacije članica NATO.

Slika 2. Organizaciona struktura Vojske

Vojsku Crne Gore čine: Kopnene snage, Vazduhoplovstvo i Mornarica i Snage za podršku.

Kopnene snage¹² čine: Pješadijski bataljon, Počasna garda, Četa specijalnih snaga i Četa vojne policije.

Vazduhoplovstvo u svom sastavu ima: Komandu, Helikoptersku eskadrilu, Četu za podršku avijacije, Vod veze, Vazduhoplovni operativni centar, 1. vod protivvazduhoplovne odbrane, 2. vod protivvazduhoplovne odbrane i Odjeljenje za opsluživanje.

Sadašnju organizaciju Mornarice čine: Komanda, Patrolni brod P-33, Patrolni brod P-34, Odred pomoćnih brodova, Pomorski odred, Školski brod "Jadran", Odred obalskog osmatranja i Četa za podršku.

Snage za podršku čine: Logistički bataljon, Centar za obuku i Četa veze.

¹² Nemaju jedinstvenu komandu.

2.4. PROMJENA ORGANIZACIONE STRUKTURE VOJSKE

Promjena koncepta odbrane Crne Gore, nastala nakon sticanja punopravnog članstva u NATO, zahtijeva izmjene trenutne organizacijsko-formacijske strukture Vojske kako bi se efikasno odgovorilo na dodijeljene misije i zadatke na nacionalnom nivou i u okviru sistema kolektivne odbrane.

Struktura kopnenih snaga biće prilagođena zahtjevima za dostizanje definisanih nivoa ambicija i projektovanih sposobnosti. Organizacijsko-formacijska struktura Pješadijskog bataljona biće usklađena sa zahtjevima iz paketa NATO ciljeva sposobnosti. Formiranjem dva pješadijska bataljona i jednog mješovitog artiljerijskog divizionu u rezervi stvoriće se preduslovi za izradu mobilizacijskih planova i obuku rezervnog sastava.

Od dijela snaga Čete specijalnih snaga, Pomorskog odreda, Čete vojne policije i Počasne garde formiraće se Bataljon za borbenu podršku. Osnovni zadatak jedinice je pružanje borbene podrške na kopnu i moru jedinicama Vojske i drugim elementima sistema odbrane. Nosilac je obuke dijela deklariranih sastava Vojske Crne Gore iz domena vojno policijskih zadataka, podvodnog i deminiranja na kopnu.

Četa veze i elementi za elektronsko ratovanje iz Čete specijalnih snaga objediniće se u Četu za vezu i elektronsko ratovanje. Četa specijalnih snaga će biti rasformirana.

Formiraće se Bataljon za podršku u čiji sastav će ući jedinice Logističkog bataljona i Inženjerska četa iz sastava Pješadijskog bataljona.

U okviru Centra za obuku biće formiran treći Podcentar za planinsko ratovanje.

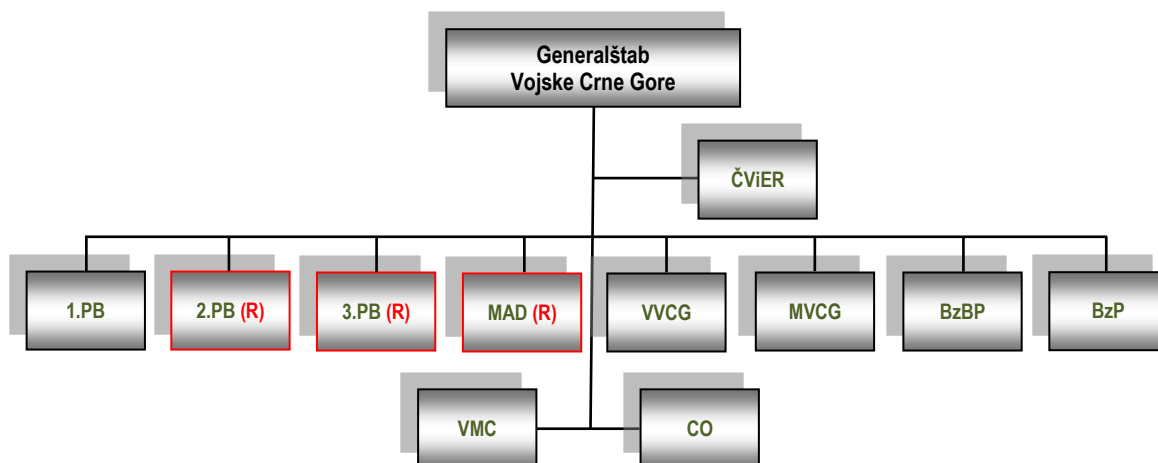
Vod sanitetske podrške će se razviti do nivoa Vojno-medicinskog centra, jedinice ranga bataljona. Jedinica će biti direktno potčinjena načelniku Generalštaba.

Vazduhoplovstvo će biti reorganizovano a broj izviđačkih i helikoptera opšte namjene će se značajno smanjiti. Razmatra se preseljenje glavnine jedinice na novu lokaciju.

Organizaciona strukture Mornarice prilagodiće se potrebama za izvršenje dodijeljenih misija i zadataka. Na strukturu Mornarice uticaće uvođenje u operativnu upotrebu rekonstruisanih raketnih topovnjača, planirana nabavka novog patrolnog broda, dalja modernizacija i opremanje sistema za kontrolu mora, unapređenje sposobnosti za protiv-minska dejstva i novi razmještaj Mornarice.

Razmotriće se mogućnost formiranja Obalske straže u sastavu Mornarice.

Organizacijsko-formacijske promjene u Vojsci izvršiće se do sredine 2020. godine.

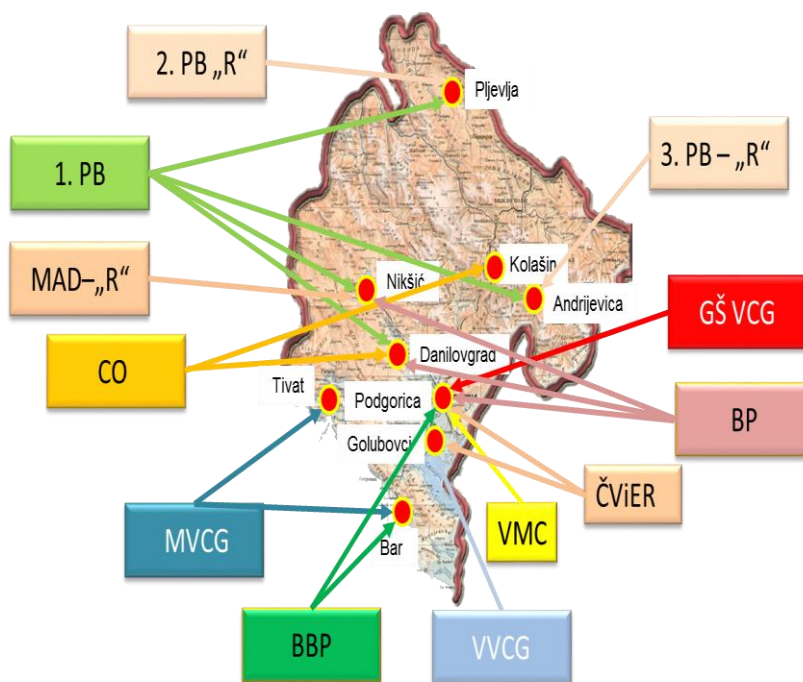

Slika 3. Nova organizaciona struktura Vojske

2.5. RAZMJEŠTAJ JEDINICA VOJSKE

Razmještaj jedinica Vojske uslovljen je misijama i zadacima Vojske, njenom organizacijsko-formacijskom strukturom i potrebom za ravnomjernim prisustvom snaga na cijeloj teritoriji države. Dinamiku razmještaja jedinica Vojske na nove lokacije određiće vrijeme trajanja realizacije organizacijsko-formacijskih promjena, unapređenja postojeće i izgradnje nove infrastrukture i rješavanja neperspektivnih lokacija i viškova vojne opreme.

Pješadijski bataljon biće razmješten u Danilovgradu, Nikšiću, Pljevljima, Andrijevići. Komande i mirnodopske jedinice 2. i 3. Pješadijskog bataljona rezervnog sastava biće razmještena u Pljevljima i Andrijevići, dok će komanda i mirnodopski vod Mješovitog artiljerijskog divizionu biti razmještena u Nikšiću.

Slika 4. Budući razmještaj jedinica Vojske

Bataljon za borbenu podršku biće razmješten u Podgorici i Baru.

Glavnina jedinica Vazduhoplovstva biće stacionirana na Vojnom aerodromu "Knjaz Danilo", do preseljenja na novu lokaciju. Pripadnici Vazduhoplovstva biće razmješteni i na lokaciji radara za nadzor vazdušnog prostora, nakon njegove nabavke i uvođenja u operativnu upotrebu.

Jedinice Mornarice biće razmještene na teritoriji opštine Bar, osim školskog broda "Jadran" koji bazira u Boki Kotorskoj. Dio snaga za nadzor mora, pored razmještaja na vojnom objektu "Crni rt", imaće svoje kapacitete obalskih osmatračkih stanica na vojnim objektima "Obostnik" (Herceg Novi) i "Mavrijan" (Ulcinj).

Bataljon za podršku biće razmješten u Podgorici, Golubovcima, Danilovgradu i Nikšiću.

Centar za obuku će biti razmješten u Danilovgradu, Kolašinu i Golubovcima.

Vojno-medicinski centar će biti razmješten u Podgorici, Golubovcima, Baru, Danilovgradu, Nikšiću, Pljevljima i Andrijevici.

Četa za vezu i elektronsko ratovanje biće razmještena u Podgorici, Golubovcima, Danilovgradu, kao i na stacionarnim čvorištima veze Lovćen, Bjelasica i Durmitor.

3. RESURSI ODBRANE

Crna Gora je opredijeljena da raspoložive resurse odbrane koristi na racionalan način i da ih u cilju efikasnijeg razvoja i funkcionisanja sistema odbrane integriše, kada je to opravdano i moguće.

3.1. LJUDSKI RESURSI

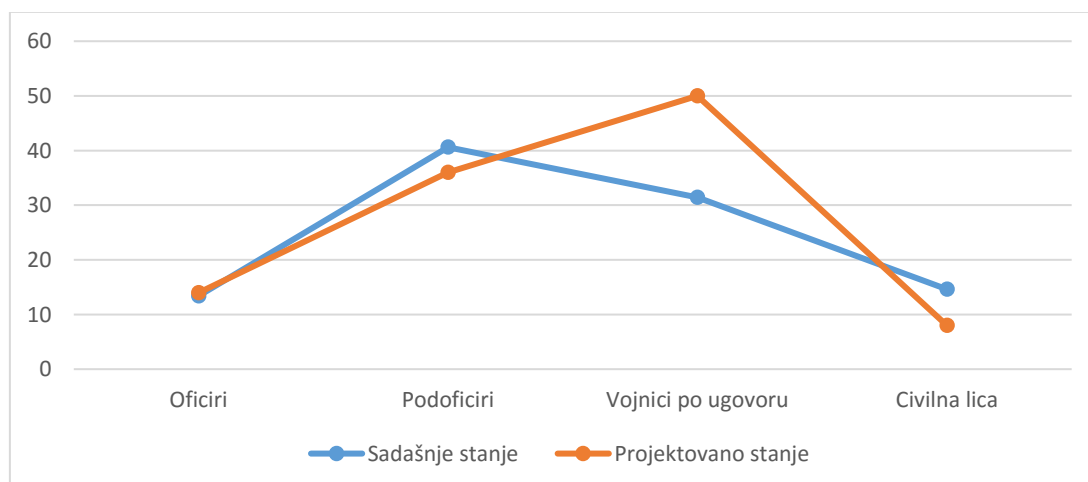
Najvredniji resurs za ostvarivanje ciljeva, misija i zadataka Ministarstva i Vojske su ljudi. Stoga, upravljanje ljudskim resursima treba da bude usmjereno da svi zaposleni individualno, kolektivno i na svim organizacionim nivoima daju optimalan doprinos ostvarivanju zadatih ciljeva.

3.1.1. Stanje u oblasti ljudskih resursa

Stanje u oblasti ljudskih resursa karakteriše nedostatak efikasnog sistema za upravljanje kadrovskim podacima, nedostatak kvalitetnih funkcionalnih, organizacionih i kadrovskih analiza radi dugoročnijeg i realnijeg projektovanja potreba za popunom, usavršavanjem i odlivom kadra, neizbalansirana struktura kadra, nepovoljna starosna i polna struktura, nedostatak sistema upravljanja karijernim razvojem zaposlenih i nesrazmjeran odnos upravljačkog i komandnog kadra u odnosu na izvršni.

Aktuelni pokazatelji udjela pojedinih kategorija kadra u ukupnom brojnom stanju u Vojsci su: oficiri - 13,4%, podoficiri - 40,6%, vojnici po ugovoru - 31,4% i civilna lica - 14,6%, što u okviru profesionalnog vojnog kadra predstavlja odnos 1:3:2,3.

Odnos između kategorija profesionalnih vojnih lica dat je smjernicama iz Strategijskog pregleda odbrane Crne Gore i iznosi 1:2,5:3,5, a udio civilnih lica u ukupnoj brojnoj veličini Vojske biće 8%. Uzimajući u obzir projektovano brojno stanje, procentualan odnos oficira biće 14%, podoficira 36%, a vojnika po ugovoru 50%, što predstavlja značajnu promjenu u odnosu na sadašnje stanje, u smislu smanjenja broja civilnih lica i značajnog povećanja vojničkog kadra. Takođe, povećaće se broj oficira i neznatno broj podoficira.

Grafikon 1. Uporedan prikaz udjela pojedinih kategorija kadra u odnosu na ukupno brojno stanje

Prosječna starosna struktura kadra u Ministarstvu i Vojsci je 39 godina, odnosno po kategorijama: oficiri - 40 godina, podoficiri - 42 godine, vojnici po ugovoru - 31 godina, civilna lica - 50 godina, državni službenici i namještenici - 42 godine. Planirano je da se kroz politiku priliva i odliva kadra vremenom uspostavi optimalna starosna struktura lica u službi u Vojsci. S obzirom da je projektovano stanje vojničkog kadra u ukupnoj strukturi profesionalnih vojnih lica oko 50% i da je ova kategorija, u smislu uslova za prijem starosno ograničena, izvjesno je da će se ukupna starosna granica profesionalnih vojnih lica smanjivati u narednom periodu.

Udio žena, profesionalnih vojnih lica, u strukturi je 5%. Polazeći od politika rodne ravnopravnosti i u narednom periodu će se preduzimati mjere i aktivnosti na povećanju broja žena, kroz prijem u službu i obrazovanje na vojnim akademijama.

Kontinuirana analiza svih procesa upravljanja ljudskim resursima i najboljih praksi savezničkih zemalja je od značaja radi njihovog revidiranja i stalnog unapređivanja.

3.1.2. Planirana veličina i struktura Vojske

Strategijskim pregledom odbrane je predviđeno da će se, zaključno sa 2022. godinom, brojno stanje Vojske povećati na 2368 lica, što će omogućiti uspješno izvršavanje dodijeljenih misija i zadataka.

Kategorija kadra	Brojno stanje po godinama										
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Oficiri	231	242	265	288	311	311	311	311	311	311	311
Podoficiri	703	671	707	743	778	778	778	778	778	778	778
Vojnici po ugovoru	533	671	811	950	1090	1090	1090	1090	1090	1090	1090
Civilna lica	254	237	221	205	189	189	189	189	189	189	189
UKUPNO	1721	1821	2004	2186	2368	2368	2368	2368	2368	2368	2368

Tabela 7. Projekcija kretanja kadra do 2028. godine

Kako bi se do kraja 2022. godine dostigla projektovana brojna veličina i struktura Vojske, planiran je godišnji priliv lica u službi u Vojsci, po kategorijama: do 23 oficira, do 36 podoficira i do 140 vojnika po ugovoru, uz istovremeno smanjenje broja civilnih lica na službi u Vojsci, do 16 godišnje.

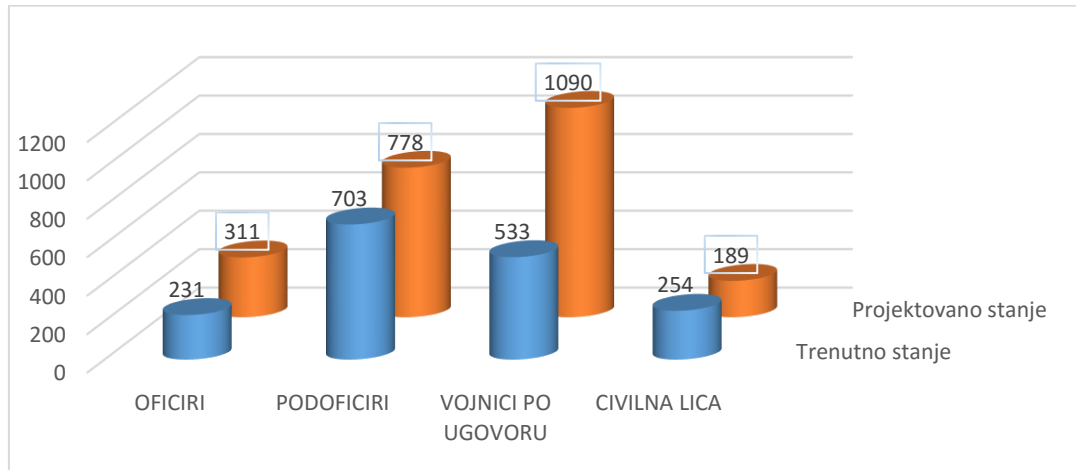
Prilikom projekcije brojnog stanja po godinama, razmatran je priliv oficirskog kadra po završetku vojnih akademija, odnosno odliv oficirskog, podoficirskog, vojničkog kadra i civilnih lica, na osnovu važećih zakonskih uslova.

Ukupno povećanje oficirskog kadra do 2022. godine biće do 80 lica, od čega 29 sadašnjih kadeta, dok će se razlika u popuni nadoknaditi proizvodnjom kadra iz internih izvora, direktnim prijemom sa tržišta rada i stipendiranjem studenata.

Brojno stanje podoficirskog kadra do 2022. godine će se povećati do 110 lica ukupno.

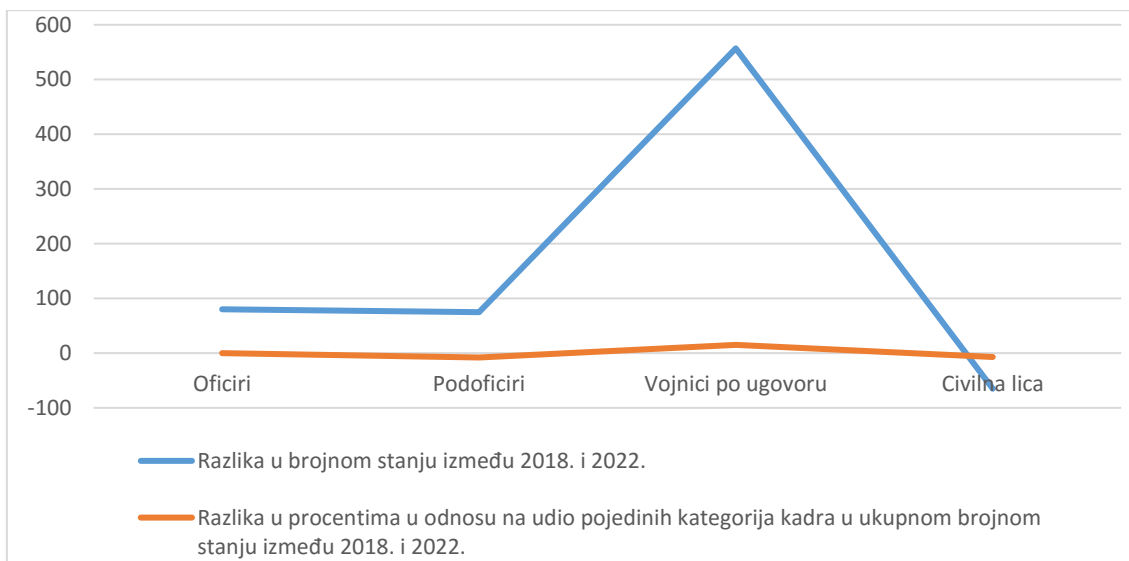
Najprogressivniji će biti rast vojničkog kadra, tako da će do 2022. godine ova kategorija uvećati do ukupno 557 vojnika.

Smanjenje civilnih lica u ovom periodu biće do ukupno 65 lica.

Grafikon 2. Upporedni prikaz odnosa između trenutnog (2018) i projektovanog brojnog stanja po kategorijama kadra

U odnosu na trenutno brojno stanje, do kraja 2022. godine, procentualni udio oficirskog kadra u ukupno projektovanom brojnem stanju će se smanjiti za 0,28 %, podoficira za oko 8 %, civilnih lica za oko 7%, dok će se udio vojnika po ugovoru povećati za 15%.

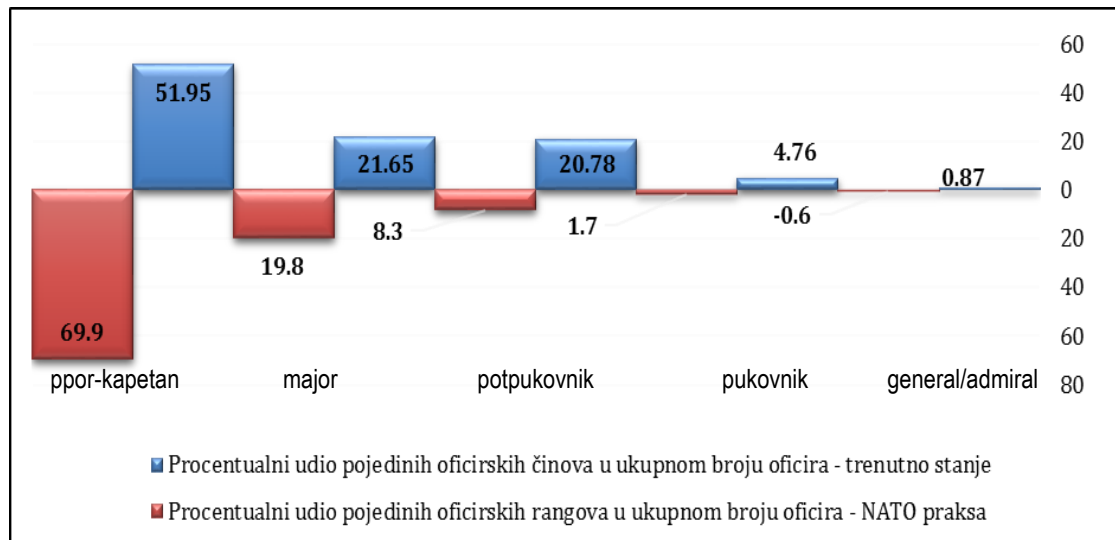
Grafikon 3: Prikaz odnosa između razlika u brojnem stanju i razlika u udjelu pojedinih kategorija kadra u ukupnom stanju između 2018 i 2022. godine

Optimizacija kadrovske strukture vršiće se kroz blagovremenu popunu svim potrebnim kategorijama, uspostavljanjem srazmjernog odnosa između pojedinih kategorija lica i činova i podmlađivanjem kadra.

3.1.3. Piramidalna struktura oficirskog kadra

Usklađivanje piramidalne strukture vršiće se po uzoru na modele i dobre prakse NATO zemalja, što u periodu do 2022. godine podrazumijeva smanjenje broja pukovnika za šest, potpukovnika za 22 a povećanje broja majora za 12 i povećanje broja oficira ranga potporučnik-kapetan za 96. Prilikom unapređivanja oficirskog kadra, u

navedenom periodu, uzeće se u obzir ograničenja, odnosno smjernice, kako bi piramidalna struktura dostigla potreban nivo do 2022. godine.

Grafikon 4: Uporedni prikaz procentualnog udjela pojedinih oficirskih činova u ukupnom broju oficira

3.1.4. Programске oblasti upravljanja ljudskim resursima

Upravljanje ljudskim resursima realizovaće se kroz osnovne programske oblasti: pribavljanje kadra, profesionalni razvoj, personalna podrška i odliv kadra.

Značajan segment upravljanja ljudskim resursima je njihovo planiranje, kao primarni instrument za operacionalizaciju strateških ciljeva i politika u ovoj oblasti. Planiranjem će se, za određeni vremenski period, definisati i projektovati potrebe iz programskih oblasti, kako bi se prioritetni strateški ciljevi i politike povezali sa konkretnim aktivnostima kojima se obezbjeđuje njihova implementacija.

Pribavljanje kadra

Pribavljanje kadra za potrebe Vojske, u cilju obezbjeđivanja optimalne kvalifikacione, starosne i brojne kadrovske strukture podrazumijeva: analizu i procjenu potreba, planiranje, privlačenje, selekciju i izbor adekvatnog broja i profila kadra. Te potrebe determinisane su organizacijsko-formacijskom strukturom i veličinom Vojske i njenim razvojem, kao i formalnim i funkcionalnim zahtjevima formacijskih/radnih mjesta.

Selekcija i izbor kadra za popunu formacijskih/radnih mjesta vršiće se u skladu sa principima jednake dostupnosti, meritornosti, transparentnosti i integriteta. Mehanizmi za selekciju kandidata kontinuirano će se unapređivati.

Dostupnost deficitarnih kadrova može biti izazov u budućem periodu, te je stoga neophodno analizirati i pratiti dinamiku demografskih, ekonomskih i socijalnih kretanja. Kroz kvalitetne i savremene mehanizme promocije svih prednosti vojne profesije, posebno među mlađom populacijom, nastaviće se sa privlačenjem i obezbjeđenjem nedostajućeg kadra.

Takođe, aktivnom promocijom vojne profesije, potrebno je što više približiti Vojsku mlađoj ženskoj populaciji.

Pribavljanje oficirskog kadra vršiće se:

- prijemom lica u službu u Vojsku, nakon završetka vojne akademije;
- prijemom lica u službu u Vojsku iz građanstva, sa završenim visokim obrazovanjem;
- stipendiranjem na fakultetima u Crnoj Gori i inostranstvu;
- proizvođenjem iz kategorije vojnika po ugovoru, podoficira i civilnih lica, sa završenim visokim obrazovanjem;
- prijemom državnih službenika u službu u Vojsci.

Pribavljanje podoficirskog kadra vršiće se dominantno proizvođenjem iz kategorije vojnika po ugovoru, a izuzetno prijemom lica iz građanstva, putem javnog oglašavanja.

Pribavljanje vojničkog kadra vršiće se kroz izbor lica za prijem u službu u Vojsci po ugovoru putem javnog oglašavanja i iz redova lica koja su služila dobrovoljni vojni rok.

Osposobljavanje kadra za početne dužnosti

Osposobljavanje lica za početne dužnosti u Vojsci se vrši u Centru za obuku i jedinicama Vojske.

Osposobljavanje oficira proizvedenih iz internih resursa vrši se na osnovnom oficirskom kursu. Osposobljavanje lica iz građanstva traje do 12 mjeseci.

Osposobljavanje podoficira vrši se na osnovnom podoficirskom kursu, u trajanju od šest mjeseci. Proces osposobljavanja podoficira iz građanstva se sastoji iz tri faze: pripremna faza – osnovna vojnička obuka, u trajanju od tri mjeseca, drugi faza - opšti dio u trajanju od tri mjeseca i treća faza - specijalistički dio u trajanju od tri mjeseca. Kandidati za osnovni podoficirski kurs selektuju se od najboljih vojnika po ugovoru.

Nakon završetka obuke po fazama, oficirima i podoficirima se dodjeljuje mentor pod čijim nadzorom obavljaju poslove iz svoje specijalnosti. Nakon tri mjeseca polaže se ispit za samostalno obavljanje funkcionalne dužnosti.

Osposobljavanje vojnika po ugovoru vrši se u Centru za obuku realizacijom osnovne vojničke obuke, u trajanju od tri mjeseca. Po završetku osnovne vojničke obuke vojnici se upućuju na specijalističku obuku za formacijsko mjesto na koje se raspoređuju, u trajanju od tri mjeseca.

Profesionalni razvoj

Profesionalni razvoj je proces postupnog sticanja novih profesionalnih znanja, vještina i sposobnosti, koja su potrebna za vršenje, kako postojeće dužnosti, tako i za postavljenje na druge ili više dužnosti, odnosno unapređivanje u viši čin. Upravljanje profesionalnim razvojem vodiće se principima racionalnosti, meritornosti i postupnosti u sticanju potrebnih znanja, vještina i sposobnosti.

Planiranje usavršavanja kadra vršiće se u skladu sa potrebama službe kao i projekcijama pojedinačnog karijernog razvoja. Uslov za upućivanje na usavršavanje komandno-štabnog ili operativno strategijskog nivoa su kriterijumi dužnosti na koju se lice planira, odnosno na koju će biti postavljeno.

Sistem karijernog vođenja polazi prvenstveno od potreba službe i obuhvata jasne i transparentne putanje karijernog razvoja zaposlenih, koje imaju za cilj dostizanje željene profesionalne strukture. Kriterijumi ovog sistema se odnose na identifikovanje potencijala i sposobnosti zaposlenih, rezultata rada, procjene njihovog profesionalnog

razvoja, upoznavanja sa svim mogućnostima karijernog razvoja i njegovo praćenje. Staviće se u funkciju novi kadrovski informacijski sistem, u cilju stvaranja kvalitetnije i sveobuhvatnije baze podataka, čime će planiranje i upravljanje kadrovima biti efikasnije, tako da će se obezbjeđivati kvalitetni i validni podaci na osnovu kojih će se donositi odluke u vezi profesionalnog i karijernog razvoja kadra.

Sticanja novih znanja, vještina i sposobnosti za vršenje određene dužnosti zahtijeva postupnost, odnosno redosled od nižeg ka višim nivoima usavršavanja, koji su međusobno povezani i koji se nadograđuju, a koji su isključivo u funkciji te dužnosti.

Lica koja su stekla zvanja magistra, odnosno doktora nauka neće se upućivati na obrazovanje komandno-štabnog, odnosno operativno-strategijskog nivoa respektivno, jer su ta zvanja ekvivalent ove vrste obrazovanja. Studijski programi lica koja se upućuju na magistarske i doktorske studije biće isključivo u funkciji potreba i razvoja Ministarstva i Vojske.

U cilju stvaranja uslova za ravnopravno napredovanje žena u Vojsci i povećanja broja žena na komandnim dužnostima, obezbijediće se veća dostupnost svih vidova usavršavanja i dodatnih obuka, koje su preduslov za uspješan profesionalni i karijerni razvoj.

Obrazovanje i usavršavanje

Obrazovanje oficirskog kadra će se vršiti, kao i do sada, na vojnim akademijama savezničkih i partnerskih zemalja i fakultetima u Crnoj Gori i inostranstvu, obzirom da nije racionalno razvijati sopstveni sistem vojnog obrazovanja.

Model	Uslovi	Rodovi - službe
Obrazovanje na vojnim akademijama	Po završetku obrazovanja i unapređivanja u početni čin, 3 mjeseca (12 nedjelja) kurs nivelacije znanja u Centru za obuku	Pješadija Artiljerija Protivvazduhoplovna odbrana Inžinjerija Veza Avijacija Pomorstvo EI i PED Tehnička služba Mornaričko-tehnička služba Mornaričko-tehnička služba HBRN služba
Obrazovanje na fakultetima u Crnoj Gori i inostranstvu	Po završetku osnovnih akademskih studija (180 CSPK), odnosno specijalističkih akademskih studija (240 CSPK) i unapređivanja u početni čin, 3 mjeseca (12 nedjelja) osnovni oficirski kurs u Centru za obuku	Veza, Pomorstvo Tehnička služba Pravna služba Finansijska služba Intendantska služba Sanitetska služba Saobraćajna služba Građevinska služba HBRN služba Muzička služba

Tabela 8. Model obrazovanja oficirskog kadra

Usavršavanje profesionalnog kadra za **komandne** pozicije vršiće se na inostranim vojno-obrazovnim institucijama a za potrebe upravljanja politikama i programima na fakultetima u Crnoj Gori.

Izučavanju engleskog jezika i dalje će se posvećivati posebna pažnja, u cilju proširivanja baze profesionalnog vojnog kadra koja poznaje engleski jezik po NATO standardu „STANAG 6001”. U jedinicama Vojske će se nastaviti obuka u izučavanju engleskog jezika.

Pored engleskog jezika, u skladu sa potrebama i mogućnostima, pripadnici Ministarstva odbrane i Vojske će pohađati kurseve njemačkog, italijanskog i francuskog jezika.

Personalna podrška

Ova programska oblast će se implementirati kroz poštovanje zakona i drugih propisa i postupanje u skladu sa njima, u oblastima zapošljavanja, socijalne i zdravstvene zaštite, zaštite na radu, zaštite od bilo koje vrste diskriminacije, prava po osnovu rada, sindikalnog udruživanja i drugih oblasti iz kojih proizilaze prava zaposlenih po osnovu rada.

U narednom periodu nastaviće se sa planiranjem i sprovođenjem ostvarivih aktivnosti u oblastima: poboljšanja uslova rada i radnog okruženja, kvaliteta života, rješavanja stambenih pitanja zaposlenih, pružanja psihološke podrške zaposlenima i učesnicima u misijama i operacijama i njihovim porodicama, unapređenja organizacione klime i interpersonalnih odnosa među zaposlenima i podrške ženama.

Razvoj programa tranzicije ima za cilj brigu i pomoć za novo zapošljavanje i integraciju u civilstvu, nakon prestanka službe pojedinih kategorija kadra, prvenstveno vojnika po ugovoru, zbog usklađivanja strukture i zakonskih limita u pogledu godina starosti. Programi tranzicije sadržaće konkretna rješenja i modele, u okviru i van sistema, koji će doprinijeti boljem prilagođavanju potrebama civilnog tržišta rada.

Odliv kadra

Upravljanje odlivom kadra je važno sa aspekta podrške ostalim procesima kadrovskog planiranja. S obzirom da se usljed odliva mijenja kadrovski sastav, neophodno je blagovremeno planirati i obezbijediti zamjenu potrebnog, a nedostajućeg kadra kroz prijem, obrazovanje i usavršavanje i internu mobilnost i spriječiti odliv deficitarnih i kvalitetnih kadrova, kako bi se održala njegova stabilnost i kontinuitet.

Upravljanje ljudskim resursima podrazumijevaće tri kategorije odliva kadra:

- Planirani odliv, kao redovni kadrovski proces kojim se u određenom planskom periodu predviđa odliv kadra po osnovu penzionisanja, isteka ugovora i drugih predvidljivih razloga;
- Neplanirani odliv, odnosno potencijalni odliv, po osnovu otkaza zaposlenima, smrti, gubitka radne sposobnosti, kazne zbog disciplinskog prestupa i drugih nepredviđenih razloga;
- Dobrovoljni odliv, odnosno samoinicijativno napuštanje organizacije.

3.1.5. Rezervni sastav

Jedinice Vojske, zavisno od namjene i iskazane potrebe, biće popunjavane sa: ugovornom i strategijskom (raspoređenom i neraspoređenom) rezervom.

Ugovorna rezerva brojaće do 100 lica i koristiće se za popunu specijalističkih formacijskih mjesta u jedinicama Vojske. Angažovaće se, u skladu sa ugovorom i iskazanim potrebama, sa stalnim sastavom Vojske tokom obuke, vježbi, učešća u međunarodnim snagama, pružanja pomoći i zaštite stanovništvu od posljedica prirodnih i drugih katastrofa kao i radi izvršavanja drugih zadataka u poslovima odbrane koji zahtijevaju angažovanje dodatnih snaga. Ugovornu rezervu sačinjavaće lica koja posjeduju odgovarajuća specijalistička znanja i vještine koje su deficitarne a koje nije rentabilno upošljavati ili školovati u većem broju za realizaciju redovnih zadataka. Prijem specijalističkog kadra vršiće se po osnovu javnog oglasa koji će raspisivati Ministarstvo odbrane.

Strategijska raspoređena rezerva brojaće do 2691 lice, kojima će se vršiti popuna rezervnih jedinica Vojske. Angažovaće se na poslovima pripreme i izvođenja odbrane i radi pružanja pomoći i zaštite stanovništvu od posljedica prirodnih i drugih katastrofa. Strategijsku raspoređenu rezervu sačinjavaće lica koja su odslužila dobrovoljni vojni rok, odnosno lica koja su obučena za vršenje vojnih dužnosti u uslovima ratnog ili vanrednog stanja i imaju raspored u jedinicama Vojske.

Strategijska neraspoređena rezerva koristiće se za popunu jedinica Vojske u slučaju potrebe za jačanjem odbrambenih sposobnosti. Strategijsku neraspoređenu rezervu sačinjavaće vojni obveznici koji posjeduju vojnička znanja i vještine ali nemaju raspored u jedinicama Vojske. Isti će se voditi u vojnoj evidenciji i u slučaju ratnog i vanrednog stanja će se mobilisati i pozivati u službu u Vojsci, u skladu sa zakonom.

Ministarstvo će u sklopu obavljanja poslova iz svoje nadležnosti redovno pratiti stanje regrutnog potencijala za odbranu, vršiti shodno odobrenju uvid u matične registre stanovništva i voditi evidenciju vojnih obveznika.

3.1.6. Dobrovoljno služenje vojnog roka

Dobrovoljno služenje vojnog roka predstavlja jedan od modela osposobljavanja za službu u Vojsci u cilju stvaranja baze za popunu stalnog i rezervnog sastava Vojske.

U skladu sa potrebama za potpunom jedinicama Vojske, određeni broj vojnih obveznika, po završetku dobrovoljnog služenja vojnog roka, biće primljen u profesionalnu vojnu službu. Prijem vojnih obaveznika na dobrovoljno služenje vojnog roka vršiće se po osnovu javnog oglasa koji raspisuje Ministarstvo. Godišnje će se realizovati dvije obuke do 100 lica.

3.1.7. Razvojni ciljevi

Prioriteti I nivoa:

- Uspostavljanje sistema za upravljanje karijernim razvojem, do kraja 2019. godine;
- Uspostavljanje optimalne strukture kadra u Vojsci, do kraja 2022;
- Uspostavljanje optimalne piramidalne strukture oficirskog i podoficirskog kadra, do kraja 2022. godine;

- Unapređenje mjera za poboljšanje personalne podrške zaposlenima;
- Implementacija svih programa osposobljavanja za vršenje početnih dužnosti za sve kategorije kadra;
- Povećanje broja žena na komandnim dužnostima i u misijama i operacijama;
- Uvođenje dobrovoljnog služenja vojnog roka u toku 2019. godine.

Prioriteti II nivoa:

- Razvoj programa tranzicije kadra do kraja 2020. godine;
- Formiranje jedinica aktivne rezerve do 2024. godine.

Prioriteti III nivoa:

- Razvijanje koncepta neaktivne rezerve do 2026. godine.

3.2. MATERIJALNI RESURSI

Materijalni resursi obuhvataju prirodne, privredne, finansijske, energetske, informacione i ostale potencijale Crne Gore koji se koriste za odbrambene potrebe. Razvoj materijalnih resursa će se vršiti kroz opremanje i modernizaciju, izgradnju infrastrukture, proces standardizacije, podršku namjenskoj industriji i oslobađanje od viškova naoružanja i vojne opreme.

3.2.1. Opremanje i modernizacija

Iako je u prethodnom periodu učinjen značajan pomak u opremanju i modernizaciji Vojske, dio glavne opreme je zastario i ne omogućava potreban razvoj vojnih sposobnosti i dostizanje zahtijevanog nivoa interoperabilnosti.

Projekti opremanja i modernizacije obuhvataju glavne projekte opremanja, projekte modernizacije i ostale projekte opremanja.¹³ Svi projekti opremanja i modernizacije biće definisani u Dugoročnom planu opremanja i modernizacije.

Prioriteti opremanja i modernizacije¹⁴ se klasifikuju u zavisnosti od uticaja na razvoj sposobnosti jedinica Vojske.

Prioritet „**Ciljevi sposobnosti**“ predstavljaju projekti koji neposredno utiču na razvoj i unaprjeđenje ključnih sposobnosti Vojske, neophodni su za održavanje zahtijevanog nivoa borbene gotovosti jedinica i u direktnoj su vezi sa obavezama preuzetim kroz NATO paket Ciljeva sposobnosti za Crnu Goru.

Prioritet „**Ostale sposobnosti**“ predstavljaju projekti koji značajno doprinose unaprjeđenju sposobnosti i podizanju borbene gotovosti jedinica, ali opremanje i modernizacija jedinica Vojske može da se odgodi do isteka resursa eksploatacije sredstava na upotrebi, odnosno obezbjeđenja potrebnih finansijskih sredstava za realizaciju projekata.

¹³ Biće definisani u prilogima Dugoročnog plana razvoja odbrane

¹⁴ Jedinstvena lista prioriteta opremanja i modernizacija prikazana je u prilogu ovog dokumenta.

DUGOROČNI PLAN RAZVOJA ODBRANE 2019 - 2028

Spособnosti	Prioriteti opremanja Vojske Crne Gore	Početak	Završetak
Glavna oprema za ciljeve sposobnosti	Opremanje lakim oklopnim vozilima	2019	2024
	Nabavka opreme za vođenje operacija u ekstremno zimskim uslovima, balističke i druge individualne opreme za deklarisanane jedinice	2019	2023
	Opremanje prenosnim protivoklopnim sredstvima	2021	2023
	Nabavka taktičkih uređaja za prenos informacija „Tajno“	2019	2020
	Nabavka opreme za JTAC	2019	2028
	Opremanje deklarisanog tima za protiv - minska dejstva	2019	2022
Glavna oprema za ostale sposobnosti	Nabavka pješadijskog naoružanja	2023	2028
	Nabavka municije 60 mm, 82 mm, 122 mm, brodske municije 57mm i ostale municije	2020	2028
	Opremanje inženjerskim sredstvima opšte namjene	2023	2028
	Konverzija i modernizacija raketnih topovnjača u patrolne brodove	2019	2022
	Nadogradnja obalske senzorsko - osmatračke stanice i MOC	2019	2022
	Opremanje lakim prenosnim PVO sistemima	2022	2028
	Opremanja optoelektronskim sredstvima	2019	2021
	Opremanje sredstvima za HBRN zaštitu	2019	2028
	Opremanje vazduhoplovnim komunikacionim uređajima i sistemima	2020	2024
	Nabavka patrolnog broda	2024	2028

Tabela 9. Projekti opremanja i modernizacije – Prioriteti na nivou Vojske

3.2.2. Stanje vojne infrastrukture

Infrastrukturu kojom upravlja Ministarstvo čini zemljište, objekti, poslovni prostori, garažna mjesta i stanovi.

Ministarstvo raspolaže sa:

- 95 lokacija sa 1400 objekata visokogradnje,
- 37 poslovnih prostora,
- 75 garažnih mjesta,
- 247 stanova.

Sve vojne nepokretnosti kojima raspolaže Ministarstvo klasifikovane su kao perspektivne i neperspektivne vojne lokacije.

Ministarstvo i Vojska trenutno aktivno koriste 23 lokacije. Od ukupnog broja vojnih lokacija 20 je ustupljeno Savjetu za privatizaciju i kapitalne projekte Vlade Crne Gore. Pet vojnih lokacija izdato je u zakup, a sredstva od izdavanja su prihodi Ministarstva odbrane.

U perspektivne vojne lokacije uložena su značajna finansijska sredstva za rekonstrukciju i izgradnju objekata i instalacija u prethodnom periodu. Za izgradnju i rekonstrukciju objekata na godišnjem nivou izdvajano je oko 1.500.000 €. Najznačajnije investicije bile su: izgradnja radno - stambenog objekta na Stacionarnom centru veze "Lovćen", površine oko 350 m², rekonstrukcija vodotornja na vojnom aerodromu "Knjaz Danilo" u Podgorici, rekonstrukcija skladišta "Brezovik" u Nikšiću i "Taraš" u Danilovgradu, rekonstrukcija objekata za skladištenje municije u Židovićima, opština Pljevlja, rekonstrukcija radno - stambenog objekta KN-6 u kasarni "13. Jul" u Nikšiću, rekonstrukcija radno - stambenog objekta KN-15 u kasarni "Vladimir Knežević Volođa" u Plevljima i drugo.

Ministarstvo je u proteklom periodu predalo 98 poslovnih prostora Upravi za imovinu. Ministarstvo upravlja sa 37 poslovnih prostora od kojih je, uz saglasnost Vlade Crne Gore, 16 opredijeljeno za rad službi Ministarstva, a 21 je opredijeljeno za prodaju.

Pregled perspektivnih vojnih lokacija dat je u Prilogu broj 4. Pored navedenih vojnih lokacija Vojska ima potrebe da koristi i osam lokacija koje će prilikom izmjene planske dokumentacije i izrade Plana generalne regulacije Crne Gore biti opredijeljene kao prostor posebne namjene za potrebe odbrane: Kasarna „Miljan Vukov Vešović“ u Andrijevici, Poligon „Gotovuša“ u Opštini Pljevlja, Poligon „Čehotina“ u Opštini Pljevlja, Poligon „Perlitor“ u Opštini Žabljak, Poligon „Sinjajevina“ u Opštini Kolašin, Mojkovac i Šavnik, Poligon „Lipovo“ u Opštini Kolašin, Vez za školski brod „Jadran“ u Opštini Tivat, Vez za vojno plovilo „ČM 33“ u Luci Kotor.

Razvojni ciljevi

U saradnji sa Ministarstvom finansija, u cilju racionalizacije i oslobađanja od viška vojnih nepokretnosti, pripremiće se detaljni planovi napuštanja i predaje neperspektivnih vojnih lokacija i predaje istih Upravi za imovinu.

Na perspektivnim lokacijama predviđena je izgradnja novih objekata i rekonstrukcija postojećih objekata i infrastrukture, u skladu sa izrađenim detaljnim urbanističkim planovima i potrebama Ministarstva i Vojske. Dio skladišnih i radioničkih kapaciteta biće montažnog tipa dok će ostali novoizgrađeni objekti, shodno tehničkim zahtjevima, biti izgrađeni od tvrdog građevinskog materijala. U poslovima izgradnje, rekonstrukcije i adaptacije objekata, primijenit će se i propisi vezani za postizanje energetske efikasnosti. Takođe, radi obezbjeđenja vojnih objekata i racionalizacije utroška sredstava i angažovanja ljudstva planirana je ugradnja sistema za tehničku zaštitu.

Sadašnji nivo uređenosti i opremljenosti infrastrukture za obuku jedinica ne odgovara zahtjevima za realizaciju savremene vatrene obuke, izvođenja operacija u urbanim sredinama kao i obuke u gađanju sa artiljerijskim oruđima i sistemima.

Strelište u kasarni „Milovan Šaranović“ u Danilovgradu će se modernizovati izgradnjom objekata za situaciona gađanja i filmske streljane. Izradiće se projekat sanacije i modernizacije poligona za izvođenje operacija u urbanim sredinama.

Formiranje i uređenje višenamjenskog vojnog poligona predstavlja jedan od ključnih kratkoročnih prioriteta. Poligon dimenzija od najmanje 8x18 kilometara mora obezbijediti uslove za taktičke vježbe jedinica do ranga bataljona i bojna gađanja pješadijskim naoružanjem i artiljerijskim oruđima Vojske. Neutralizacija neeksplozivnih ubojnih sredstava, za koje je nadležno Ministarstvo unutrašnjih poslova, vršiće se na drugoj lokaciji.

Najznačajniji infrastrukturni projekti u narednom periodu su izgradnja objekata Ministarstva, Generalštaba Vojske, Medicinskog centra bezbjednosnih snaga i ostalih jedinica Vojske Crne Gore u Kasarni „Marko Miljanov Popović“ u Podgorici, izgradnja kasarne „Miljan Vukov Vešović“ u Andrijevici i preseljenje municije i minsko eksplozivnih sredstava iz skladišta Sasovići u novoformirano skladište na Volujici u Opštini Bar.

Nastaviće se proces modernizacije objekata za skladištenje naoružanja i vojne opreme, kroz rekonstrukciju prilaznih saobraćajnica, izgradnju spoljne rasvjete sa perimetrijom, ugradnju sistema ventilacije, sistema tehničke zaštite, sistema za gašenje požara i drugo.

Infrastrukturni projekti

U planskom periodu planirana je realizacija glavnih investicionih projekata i to:

- Izgradnja i rekonstrukcija objekata i infrastrukture u kasarni „Marko Miljanov Popović“ u Podgorici;
- Izgradnja objekata u novoformiranoj kasarni „Miljan Vukov Vešović“ u Andrijevici;
- Izgradnja objekata sa skladištenje municije na Volujici u Opštini Bar;
- Završetak rekonstrukcije i modernizacije skladišta ubojnih sredstava “Brezovik“ u Opštini Nikšić;
- Izgradnja hangara za vazduhoplove i drugih objekata na vojnom aerodromu „Knjaz Danilo“ u Podgorici;
- Formiranje vježbovno-stelišnog poligona na lokaciji Sinjajevina;
- Izgradnja i rekonstrukcija objekata u kasarni “Milovan Šaranović“ u Danilovgradu;
- Izgradnja i rekonstrukcija objekata u kasarni “Đuro Drašković“ u Kolašinu;
- Rekonstrukcija objekata u kasarni „Vladimir Knežević Volođa“ u Pljevljima;
- Rekonstrukcija objekta kuhinje i izgradnja sportske dvorane u kasarni „13. Jul“ u Nikšiću;
- Realizacija projekta izgradnje objekata i infrastrukture za radarski položaj na vojnoj lokaciji Bjelasica.

Ministarstvo u saradnji sa stambenom zadrugom „Obrana“ planira da nastavi sa aktivnostima na izgradnji stambenih objekata, u cilju unapređenja životnog standarda pripadnika Ministarstva i Vojske. Planirano je da se završi izgradnja stambenog objekta na lokaciji Rsojevica u Opštini Danilovgrad sa 68 stambenih jedinica, izgradnja objekata za kolektivno stanovanje na lokaciji Zagorič, Stari Aerodrom i Tološi u Podgorici, kao i izgradnja stambeno poslovnih objekata na lokaciji Popovića ekonomija u Opštini Bar. Na ovim lokacijama predviđena je izgradnja oko 800 stambenih jedinica.

3.2.3. Interoperabilnost i standardizacija u oblasti odbrane

Članstvo Crne Gore u NATO zahtijeva dostizanje interoperabilnosti¹⁵ za izvođenje zajedničkih operacija, koje su osnova kolektivnog sistema odbrane. Sve aktivnosti u tom cilju biće usmjerene prvenstveno ka dostizanju Ciljeva sposobnosti kroz izgradnju odgovarajućih sposobnosti i usvajanje i implementaciju NATO standarda. Tako se standardizacija u oblasti odbrane prepoznaje kao jedna od osnovnih poluga u jačanju vojne organizacije.

Standardizacija odbrane u potpunosti je pravno zasnovana na Zakonu o odbrani i Pravilniku o standardizaciji u oblasti odbrane. Prioriteti se određuju na osnovu paketa NATO Ciljeva sposobnosti i Strategijskog pregleda odbrane, tako da je standardizacija u potpunosti usklađena sa planiranjem odbrane i uključuje sve strukture Ministarstva i Vojske.

Direkcija za standardizaciju, kodifikaciju i kvalitet je stručni organ koji: inicira, organizuje, administrira i prati aktivnosti procesa standardizacije, vrši poslove izvještavanja NATO o potvrđivanju i implementaciji NATO standarda (e-ratification

¹⁵ Interoperabilnost (Interoperability) je sposobnost snaga Vojske da djeluju u sinergiji sa snagama NATO i zemljama partnerima u realizaciji povjerenih im misija i zadataka.

tool) i predstavlja Ministarstvo i Vojsku u organima nacionalne i međunarodne standardizacije.

Zahtjevi standardizacije se posebno razmatraju u svakom elementu Dugoročnog plana razvoja odbrane. Dalji razvoj standardizacije odbrane usmjeren je ka stalnom usklađivanju procesa planiranja odbrane i donošenja standarda odbrane, odnosno prihvatanja NATO standarda. Posebna pažnja će se posvetiti daljoj razradi i propisivanju načina i praćenja implementacije standarda odbrane. Izradom softverskog modula za standardizaciju u okviru jedinstvenog informacionog sistema Ministarstva povećaće se efikasnost procesa pripreme, usvajanja i praćenja usvojenih standarda odbrane. Osnovni cilj je da se što više ostvari dostupnost i vidljivost procesa standardizacije korisnicima standarda, kao i da se utvrdi dobra praksa i ujednačenost u pristupu rada među pripadnicima radnih grupa za izradu standarda.

Prioriteti daljeg rada na dostizanju interoperabilnosti biće usmjerne na usvajanje krovnih doktrina, opremanju i osposobljavanju deklariranih snaga za NATO; obuku jedinica prije upućivanja u međunarodne operacije; pripremu operacija i obuku; razvoj planova odbrane, a sve u cilju dostizanja najvišeg nivoa interoperabilnosti - zajedništva.

U materijalnoj sferi treba težiti nivou kompatibilnosti i zamjenjivosti, a nabavku novih sistema vršiti isključivo po NATO standardima i to kroz: razvoj informacionih i komunikacionih sistema; razvoj obavještajnih kapaciteta i zaštite informacija; razvoj sistema borbene podrške, nabavku sredstava osmatranja; nabavku sredstava za transport i manevar; unapređenju funkcija logistike i medicinske podrške. Dinamika planiranja i prihvatanja NATO standarda će u potpunosti slijediti ove prioritete.

Prema svojim mogućnostima, Ministarstvo će maksimalno participirati u savezničkim standardizacionim aktivnostima. Učešće u civilnoj standardizaciji u Crnoj Gori će se uskladiti sa potrebama i u cilju objedinjavanja nacionalnih kapaciteta.

3.2.4. Viškovi ubojnih sredstava i vojne opreme

Značajne količine viškova ubojnih sredstava, naoružanja, vazduhoplova, brodova, sredstava opšte logistike i rezervnih djelova u opterećuju funkcionisanje Vojske, zbog troškova održavanja, kao i angažovanja ljudstva na njihovom čuvanju.

Ubojna sredstva

Višak ubojnih sredstava u skladištima Vojske predstavlja i dalje bezbjednosni rizik za Crnu Goru. U periodu od obnove nezavisnosti Crne Gore, količine ubojnih sredstava u skladištima Vojske smanjene su za 9.715,85 tona ili 86,44% od ukupnih viškova ubojnih sredstava, koji su iznosili 11.240,47 tona. U skladištima Vojske trenutno se nalazi 1.524,62 tone viškova ubojnih sredstava.

R.b.	Način rješavanja	Količine (t)	Lokacija	Dinamika
1	Prodaja	680,70	Skladišta Brezovik, Taraš Sasovići	2020
2	NATO Trust fund	325	Skladište Pristan	2020
3	ITF fond	116,69	Skladište Pristan	2020
4	Ministarstvo odbrane	402,23	Skladište Pristan i Brezovik	2020

Tabela 10. Viškovi ubojnih sredstava i dinamika rješavanja

DUGOROČNI PLAN RAZVOJA ODBRANE 2019 - 2028

Svi viškovi ubojnih sredstava su planirani da se riješe do kraja 2020. godine. Pored toga u 2020. godini je planirana prodaja viškova naoružanja i vojne opreme kopnene vojske, Vazduhoplovstva i Mornarice.

Vojna infrastruktura

Novom organizacijom i formacijom Vojske stvoreni su uslovi za smanjenje broja lokacija i objekata vojne infrastrukture i njihovo plansko napuštanje. Najveći dio vojne infrastrukture, u kojoj se nalazi neperspektivno naoružanje i vojna oprema, predviđen je za valorizaciju. Do rješavanja njihovog konačnog statusa izvodice se osnovne radnje održavanja iz domena infrastrukture kao i fizičke zaštite. U prilogu broj 5 nalazi se Pregled neperspektivnih vojnih lokacija.

Naoružanje i oprema

U skladištima kopnene vojske nalaze se značajne količine neperspektivnog naoružanja i vojne opreme: razni tipovi zastarjelog naoružanja, NHB sredstva, sanitetska sredstva, logorska oprema, odjevna oprema i drugo. U Vazduhoplovstvu se izvan operativne upotrebe nalaze avioni tipa N-62 (G-4) koji su oglašeni suvišnim i ponuđeni na prodaju.

R.br.	Nadležnost	Lokacija	Sredstva	Količina (kom)	Rok
1	Kopnene snage	Skladište „Brezovik“	Protivtenkovski raketni bacač 64 mm „Zolja“	400	2020
		Skladište „Brezovik“	Protivtenkovska vođena raketa „Maljutka“	581	
		Skladište „Brezovik“	Laki prenosni raketni PVO sistem „STRELA-2M“	19	
		Skladište „Brezovik“	Minobacač 82 mm	30	
		Danilovgrad	BOV M81	3	
		Danilovgrad	Protivavionski top 40 mm D-70 „Bofors“	6	
		Danilovgrad	Borbeni transporter BTR-50 PK	5	
2	Mornarica	Bar – Sidrište Pristan	PN-27, PV-17, DBM-241, P-916, BŠ-22	5	2020
			RTOP-404, PO-91	2	
			RF-33, RF-34	2	
		Skladište „Lepetane“	Samohodni obalski pokretni lanser (SOPL)	1	
		Kasarna „Pero Četković“ Bar	Protivavionski top 40 mm D-70 „Bofors“	12	
		Skladište „Lepetane“	Rezervni djelovi brodskih uređaja i sistema	-	
3	Vazduhoplov.	Podgorica – Golubovci	Avioni V-53 (Utva 75)	1	2020
			Avioni G-4	4	
			Helikopter „Gazelle“ H-42/45 ¹⁶	9	
			Protivavionski top 409 mm L-70 „Bofors“ (15 kom.)	15	
			Radarski osmatrački sistem S-600	1	
			Osmatračko akvizicijski radar „Žirafa M-85“	5	
4	Logistički bataljon	Nikšić – Kapino polje	Sredstava opšte logistike	-	2020
			Rezervni djelovi	-	

Tabela 11. Pregled neperspektivnog naoružanja i opreme

¹⁶ Biće otpisano 9 helikoptera tipa „Gazelle“ nakon uvođenja u operativnu upotrebu tri višenamjenska helikoptera.

U Mornarici se u višku nalazi 9 brodova. Uvođenjem u operativnu upotrebu rekonstruisanih topovnjača RTOP 405 i RTOP 406, patrolni brodovi 33 i 34 će biti oglašeni suvišnim i ponuđeni na prodaju. Takođe, u skladištu "Lepetane" nalaze se značajne količine neperspektivnih rezervnih djelova za brodske uređaje i sisteme, koji nijesu više na upotrebi u Mornarici. Planirano je da se sva sredstva u višku riješe najkasnije do kraja 2020. godine.

4. OBUKA

Obuka u Vojsci je planski i organizovan proces sticanja znanja, vještina, navika i razvijanja psihofizičkih i intelektualnih sposobnosti, ali i moralnih svojstava ličnosti, kojim se pojedinci, jedinice, komande i organizacione jedinice Generalštaba Vojske obučavaju za izvršavanje individualnih i kolektivnih zadataka na bezbjedan način u miru, vanrednim situacijama i ratnom stanju.

Obuka u Vojsci se planira, organizuje i realizuje na osnovu jedinstvenih doktrinarnih stavova i načela sa ciljem dostizanja zahtijevanih standarda individualne i kolektivne obučenosti pojedinaca, komandi i jedinica, odnosno izgradnje sposobnosti za izvršavanje dodijeljenih misija i zadataka.

Osnovne pretpostavke kvalitetne i uspješne obuke zasnovane su na daljem razvoju i unapređenju sistema obuke u Vojsci i razvojnom modelu osposobljavanja njenih pripadnika čiji su elementi jasno definisani i međusobno povezani na strategijskom, operativnom i taktičkom nivou, sa ciljem:

- identifikacije potreba i zahtjeva za obučavanjem Vojske i njenih djelova u skladu sa misijama i zadacima,
- izučavanja i korišćenja naučenih lekcija iz operativne upotrebe jedinica, kroz izradu doktrina, pravila i uputstava za upotrebu i programa za obučavanje i
- njihove primjene u sistemu obuke.

Dalji razvoj i unapređenje sistema obuke u Vojsci u direktnoj je korelaciji sa planiranom reorganizacijom jedinica Vojske, uvođenjem u upotrebu novih sredstava i sistema, uspostavljanjem sistema dobrovoljnog služenja vojnog roka i obuke rezervnog sastava.

Osnov za izradu novih programa obuke biće prilagođen zahtjevima za obuku uspostavljenih specijalnosti rezervnog sastava, karakteristikama novih sredstava i usvajanjem novih taktika, tehnika i procedura, u skladu sa karakteristikama nabavljenih sredstava i sistema. Dobrovoljnim služenjem vojnog roka stvara se baza za popunu stalnog i rezervnog sastava Vojske.

Razvoj postojećih i usvajanje zahtijevanih sposobnosti nijesu mogući bez osavremenjivanja sistema i sredstava za obuku. Modernizacija i unapređenje kvaliteta obuke, kroz uvođenje novih i savremenih sredstava obučavanja kao što su simulatori, filmske streljane, moderna strelišta i poligoni i slično je preduslov za njenju uspješnu realizaciju.

Uspostavljanje višenamjenskog vježbovno-strelišnog poligona „Sinjajevina“ predstavlja jedan od ključnih prioriteta obuke. Poligon će obezbijediti uslove za taktičke vježbe jedinica do ranga bataljona i bojna gađanja pješadijskim naoružanjem i artiljerijskim oruđima. Stavljanje poligona u upotrebu je planirano do kraja 2019. godine.

Uspostavljanje poligona je u direktnoj vezi sa formiranjem Regionalnog centra za planinsko ratovanje u Kolašinu i izradom fiksne instalacije na alpinističkom poligonu (stijeni) u Lipovu, kao okosnice za dalji razvoj sposobnosti i kapaciteta planinskog ratovanja u Vojsci. Razvoj sposobnosti planinskog ratovanja i izvođenja dejstava u ekstremno hladnim uslovima jedan je od prioriteta obučavanja kopnenih jedinica.

Razvijanje sopstvenih kapaciteta za učenje na daljinu i povezivanje sa sličnim centrima u regionu i šire, takođe je jedan od zahtjeva za modernizaciju obuke, čime se stvaraju uslovi za brže i kvalitetnije usvajanje novih znanja i razmjenu informacija.

Modernizacija strelišta realizovaće se kroz nabavku savremene opreme, uspostavljanje bezbjednih koridora za gađanje i izgradnjom objekata za situaciona gađanja i "filmske" streljane. Planirana je izgradnja poligona za izvođenje operacija u urbanim sredinama.

Dugoročno, jedan od ciljeva modernizacije obuke predstavlja i nabavka savremenih sredstava za simulaciju, čime se stvaraju uslovi za izvođenje obuke u uslovima približno realnim, kao osnovom za izvođenje savremene obuke.

Prioriteti obuke u planskom periodu biće razvoj i održavanje sposobnosti za odbranu Crne Gore, dostizanje potrebnog nivoa interoperabilnosti za učešće u multinacionalnim operacijama i izvršavanje obaveza koje proističu iz članstva u NATO. Interoperabilnost će se postizati kroz učešće pojedinaca, timova i jedinica u zajedničkoj obuci i vježbama sa partnerima i saveznicima, kao i obuku i ocjenjivanje deklariranih sastava.

4.1. INDIVIDUALNA OBUKA

Cilj individualne obuke je stvaranje odlučnog, disciplinovanog i snalažljivog pojedinca koji je fizički sposoban, dobro motivisan, obučen u osnovnim vještinama, radnjama i postupcima i posjeduje neophodne kvalitete za uspješno izvršavanje zadataka kao član posade, posluge ili tima.

U planskom periodu težište individualne obuke biće na sticanju lične vojno-stručne specijalnosti kroz obuku u rodovskim jedinicama Vojske, kao preduslova za uspješno i kvalitetno izvođenje kolektivne obuke. Kvalitetnim planiranjem i organizacijom obuke omogućiće se uspješno prilagođavanje i upotreba novih borbenih sredstava i naoružanja, po njihovom uvođenju u operativnu upotrebu.

Dostizanje NATO ciljeva sposobnosti i osposobljavanje snaga koje se upućuju u međunarodne misije, operacije i druge međunarodne aktivnosti predstavlja, takođe, jedan od prioriteta obučavanja na svim nivoima.

Obuka pojedinaca i jedinica za učešće u međunarodnim snagama, koja se realizuje u inostranstvu, dopriniće bržem postizanju interoperabilnosti i razvoju sposobnosti za integraciju u NATO komandnu strukturu i NATO strukturu snaga.

Obuka i sertifikovanje deklariranih timova vršiće se u saradnji sa partnerskim zemljama, a na osnovu zahtjeva definisanih ciljevima sposobnosti.

4.2. KOLEKTIVNA OBUKA

Obuka jedinica će se zasnivati na obuci za izvršavanje namjenskih zadataka, Doktrini obuke, naučenim lekcijama (vježbe, multinacionalne operacije) i iskustvima savremenih ratova.

Deklarisane pješadijske čete su obučene i ocijenjene „borbeno spremnim“. Svake tri godine vršiće se provjera borbene spremnosti pješadijskih četa.

Obuka artiljerijskih jedinica vršiće se u Crnoj Gori i u saradnji sa partnerskim državama na regionalnom nivou. Bojeva gađanja artiljerijskim oruđima će se realizovati na

vojnim poligonima zemalja regiona, do izgradnje poligona za bojeva gađanja u Crnoj Gori.

Obuka i ocjenjivanje pomorskih snaga će se vršiti sopstvenim snagama, u skladu sa NATO procedurama (AFS). NATO centar za obuku iz Grčke (NMIOTC), vršiće obuku i ocjenjivanje dijela pomorskih snaga.

Obuka i ocjenjivanje ostalih jedinica Vojske vršiće se po nacionalnom programu, koji će biti prilagođen savezničkim standardima snaga (AFS). U tom cilju zajednička obuka jedinica vršiće se kontinuirano sa izvođenjem vježbi na četnom nivou, kada će biti vršeno i ocjenjivanje borbene spremnosti jedinica.

Snage koje će biti angažovane u međunarodnim misijama i operacijama, realizovaće zajedničku obuku u zemlji kao i sa savezničkim zemljama u sastavu čijih kontingenata će biti angažovane snage Vojske.

Sa pripadnicima aktivne i strategijske (neaktivne) raspoređene rezerve, nakon njenog uspostavljanja, izvodiće se opšta vojna i specijalistička obuka. Opšta vojna obuka će se izvoditi u Centru za obuku, a specijalistička obuka u rodovskim jedinicama u zavisnosti od specijalnosti.

Težište u obuci, nakon uspostavljanja rezerve, biće na osnovnim vojničkim vještinama, kondiciranju i obučavanju za specijalnosti. Kondiciranje specijalnosti vršće se sa težištem na kritičnim specijalnostima i dužnostima. U obuci jedinica rezervnog sastava, težište će biti na odjeljenjima i vodovima, odnosno na realizaciji taktičkih uvježbavanja i vježbi ranga odjeljenja i voda.

U cilju dostizanja zahtijevanih sposobnosti za pružanje pomoći drugim državnim institucijama, u realizaciji zadataka iz treće misije Vojske, planiraće se i realizovati zajedničke aktivnosti, po pitanju obuke, sa nosiocima tih zadataka na državnom nivou, prioritarno, sa Upravom policije, odnosno Ministarstvom unutrašnjih poslova.

Kroz vježbe i obuku u terenskim uslovima realizovaće se združena obuka vidova Vojske, a kroz intervidovske vježbe uvježbavaće se i provjeravati dostignuti nivo sposobnosti intervidovskih snaga.

U cilju razvoja sistema obuke u planskom periodu će biti realizovani sljedeći projekti:

- Implementacija i prilagođavanje programa ocjenjivanja borbenih sposobnosti - u skladu sa NATO programima za ocjenjivanje borbene spremnosti (CREVAL, TACEVAL i MAREVAL);
- Ažuriranje programa za osnovnu i specijalističku obuku - stalan zadatak;
- Formiranje Regionalnog centra za planinsko ratovanje - do kraja 2019. godine;
- Izgradnja poligona za obuku za izvođenje operacija u urbanim sredinama - do kraja 2021. godine;
- Izgradnja poligona za obuku za bojeva gađanja artiljerijskim oruđima - do kraja 2021. godine;
- Opremanje poligona za situaciona gađanja i filmsku streljanu u Danilovgradu - do kraja 2024. godine;
- Nabavka savremenih sredstava za simulaciju (MILES ili slični sistemi) - u periodu od 2022-2026. godine;
- Uspostavljanje platforme za učenje na daljinu - do kraja 2019. godine;
- Izrada programa obuke aktivne rezerve - do uspostavljanja i prijema aktivne rezerve.

5. LOGISTIKA

Logistički sistem u Vojsci je jedinstven, sa decentralizovanim elementima za održavanje plovnih objekata i vazduhoplova. Direktorat za materijalne resurse odgovoran je za planiranje, upravljanje i razvoj sistema logistike. Odjeljenje za logistiku u Generalštabu Vojske, je glavni nosilac operativne logistike. Bataljon za podršku pruža logističku podršku jedinicama Vojske i obezbjeđuje održivost kopnenih snaga pri izvođenju vježbi i operacija u zemlji.

Funkcionisanje logističke podrške odvija se u uslovima neadekvatne popunjenosti sredstvima i ljudstvom, održavanjem i čuvanjem velike količine viškova naoružanja, opreme i ubojnih sredstava, što značajno opterećuje redovno izvršavanje logističkih zadataka i smanjuje efikasnost logističke podrške.

Sadašnji nivo logističke podrške oslanja se na stacionarne kapacitete Vojske i kapacitete civilnog sektora. Stacionarni kapaciteti logističke podrške obezbjeđuju osnovno funkcionisanje Vojske u mirnodopskim uslovima. Značajan dio ovih kapaciteta je modernizovan u prethodnom periodu, posebno u dijelu unapređenja radioničkih kapaciteta za održavanje naoružanja i vojne opreme, kao i sigurnog skladištenja ubojnih sredstava. Nerazvijenost nacionalnih (civilnih) kapaciteta otežava održavanje zahtijevanog nivoa ispravnosti borbene tehnike, posebno oružnih sistema.

Zastarjeli softver za materijalno-finansijsko poslovanje "POMAK 1" ne omogućava adekvatno praćenje stanja sredstava na zalihama i efikasno upravljanje lancem snabdijevanja. U cilju uspostavljanja efikasnijeg praćenja materijalno - finansijsko poslovanje u toku je testiranje novog programskog paketa „SKEV“, a nakon čega bi se pristupilo implementaciji istog.

Upravljanje kvalitetom roba i usluga koje se nabavljaju na tržištu nije sistemski riješeno u oblasti logističke podrške. Sistem kontrole kvaliteta nije organizaciono prepoznat i kontrola se realizuje od slučaja do slučaja, bez sprovođenja kvalitetnih analiza koje bi se koristile kao naučene lekcije.

Medicinska podrška Vojske organizovana je u okviru zdravstvenog sistema Crne Gore. U skladu sa postojećim zakonskim rješenjem Ministarstvo ima nadležnost da organizuje primarnu zdravstvenu zaštitu.

U cilju adekvatnog praćenja zdravstvenog stanja pripadnika Vojske, u prethodnom periodu preduzeti su koraci na kadrovskom i strukturnom jačanju sanitetskih kapaciteta kroz formiranje specijalističkih kabineta.

Crna Gora je uključena u regionalnu inicijativu formiranja Balkanske namjenske medicinske jedinice (BMTF) čiji je cilj pružanje medicinske podrške, na nivou ROLE-2, u operacijama odgovora na krize. Ovo će omogućiti bolje iskorišćavanje postojećih vojnomedicinskih sposobnosti i njihovo uključivanje u okvir Multinacionalne medicinske jedinice (MMJ).

U jedinicama kopnenih snaga, na nivou čete, ugrađena su radna mjesta referenta sanitetske službe, a funkciju borbenih spasioca za pružanje prve pomoći u terenskim uslovima i operacijama obavljaju vojnici kojima je osnovna specijalnost strijelac, a stručno je osposobljen i za dodatnu dužnost borbeni spasioc.

5.1. RAZVOJNI CILJEVI

Osnovni cilj je razviti pouzdan i fleksibilan logistički sistem koji će obezbijediti neprekidnu logističku podršku Vojsci, u zemlji, za izvršavanje dodijeljenih misija.

Razvoj logističkog sistema odvijaće se u pravcu optimizacije i unapređenja postojećih kapaciteta, kvalitetnijem upravljanju lancem snabdijevanja i unapređenju kapaciteta terenske logistike.

Racionalizacija logističkog sistema postići će se prilagođavanjem strukture i kapaciteta potrebama, optimizacijom upravljanja lancem snabdijevanja, razvojem logističkog informacionog sistema i unaprjeđenjem kapaciteta logistike za rad u terenskim uslovima.

5.1.1. Struktura i kapaciteti logističkog sistema

Izradom i usvajanjem doktrinarnih dokumenata logistike po nivoima su definisane nadležnosti, funkcije i zadaci.

Dalja optimizacija kapaciteta za održavanje sprovedeće se kroz: smanjenje broja lokacija za radioničko održavanje, oslobađanje od zastarjele radioničke opreme i modernizaciju perspektivnih radioničkih kapaciteta (kasarne u Danilovgradu, Baru, Golubovcima i Pljevljima).

Radionički kapaciteti za vazduhoplovna sredstva razvijajuće se na nivou I i II stepena održavanja, a za sredstva Mornarice na nivou I stepena. Radionički kapaciteti u kasarni "Milovan Šaranović" u Danilovgradu, za održavanje sredstava kopnenih snaga, razvijajuće kapacitete održavanja na nivou II stepena i za potrebe terenske logistike. Za više stepene održavanja koristiće se kapaciteti nacionalne logistike i kapaciteti partnerskih zemalja.

Od 10 skladišta ubojnih sredstava Ministarstvo je kao perspektivna odredilo tri skladišta: "Brezovik" u Nikšiću, "Taraš" u Danilovgradu i "Židovići" u Pljevljima, a u planu je izgradnja skladišnih kapaciteta za potrebe Mornarice u rejonu Volujice, Opština Bar. Ostala skladišta će, po rješavanju viškova, biti predmet konverzije i prenamjene u civilne svrhe.

Strategijske rezerve (rezervni djelovi, sredstva za rad u terenskim uslovima, sanitetska sredstva i ostala oprema) smještene su u centralnom logističkom skladištu "Kapino polje" u Nikšiću, a u dijelu skladišnog kompleksa "Brezovik" smještene su rezerve naoružanja i intendantskih pokretnih stvari.

Za perspektivne lokacije obezbijediće se adekvatna infrastrukturna adaptacija i sredstva za transport i manipulaciju unutar skladišta (sredstva integralnog transporta).

Adaptacijom postojećih restorana, modernizacijom kuhinjske tehnike i opreme unaprijediće se sistem ishrane u Vojsci, sa krajnjim ciljem uvođenja principa poslovanja u ishrani po HACCP standardu.

Uspostaviće se kvalitetno i stabilno snabdjevanje svim vrstama uniformi, kroz programe višegodišnje saradnje s poslovnim subjektima, baziran na praćenju kretanja i stanja opreme.

Unaprjeđenje sistema sanitetske podrške kretaće se u pravcu neprekidne podrške jedinicama za rad u terenskim uslovima i praćenja zdravlja svih njenih pripadnika.

Započet je proces unapređenja zdravstvenih kapaciteta Ministarstva kroz formiranje Vojnomedicinskog centra koji će kroz kadrovsko, organizacijsko i materijalno jačanje biti sposoban da pruži adekvatnu zdravstvenu zaštitu svim pripadnicima Vojske. Na ovaj način, osim unapređenja sanitetske podrške (primarni i dio sekundarne zaštite), obezbijediće se šira baza sanitetskog kadra koji će učestvovati u međunarodnim operacijama.

5.1.2. Unapređenje upravljanja lancem snabdijevanja

Kvalitetnim upravljanjem lancem snabdijevanja obezbijediće se efikasnije upravljanje zalihama, kao i bolja kontrola kvaliteta životnog ciklusa naoružanja i opreme.

U cilju unapređenja funkcionisanja sistema nabavki potrebno je definisati nadležnosti i odgovornosti organizacionih cjelina, po vrstama sredstava, što će obezbijediti efikasniju pripremu projekata opremanja sa kvalitetnim analizama i projekcijama.

U proces ugovaranja ugradiće se kodifikaciona klauzula i nastaviti kodifikacija novonabavljenih sredstava, po NATO kodifikacionom sistemu. Kodifikacija po nomenklaturi treba da se unaprijedi razvojem novog softverskog sistema za interno materijalno-finansijsko poslovanje.

Uspostaviće se sistem kontrole kvaliteta u cijelom životnom ciklusu naoružanja i vojne opreme, sa akcentom na proces ugovaranja i proizvodnje. Ovu oblast potrebno je normativno pravno urediti. U okviru organizacione strukture logistike potrebno je definisati radna mjesta u čijoj odgovornosti će biti kontrola kvaliteta po nivoima logističke podrške i kategorijama sredstava. Uspostaviće se saradnja sa civilnim nacionalnim sertifikacionim tijelima, u cilju optimalnog korišćenja kapaciteta.

Autonomnost jedinica u kriznim situacijama obezbijediće se formiranjem strateških rezervi goriva, municije i hrane. U cilju efikasnog upravljanja ovim zalihama sistemski će se urediti obezbjeđenje nabavke planiranih količina, njihovo čuvanje i i dopuna utrošenih količina.

Rezerve goriva potrebno je obezbijediti za 30 dana u kriznim situacijama, koristeći vojne i civilne kapacitete. Na strategijsko - operativnom nivou obezbijediće se dvije lokacije, a na taktičkom nivou više lokacija, u skladu sa Kriterijumima ešeloniranja materijalnih sredstava. Planirane zalihe goriva obezbijediće se u periodu 2020-2022. godine.

Formiraće se strategijske rezerve zaliha hrane, gdje će se 50% rezervi čuvati u vojnim skladištima, a ostatak u civilnim kapacitetima, kroz ugovorni odnos, sa obavezom dopune utrošenih količina. Planirane zalihe hrane obezbijediće se u periodu 2020-2022. godine.

Kriterijumima ešeloniranja definisane su rezerve ubojnih sredstava koje će se čuvati u namjenskim skladištima, koja zadovoljavaju najviše sigurnosne i bezbjednosne standarde. Završetkom rekonstrukcije objekata u skladištu Brezovik sva perspektivna municija biće odvojena od neperspektivne.

5.1.3. Unapređenje kapaciteta logistike u terenskim uslovima

Logistička podrška u terenskim uslovima razvijaće se u pravcu izgradnje sposobnosti pružanja neprekidne i potpune logističke podrške jedinicima Vojske u uslovima gdje je oslonac na civilne kapacitete i infrastrukturu ograničen ili uopšte nije moguć.

Osnovni cilj je obezbijediti održivost jedinica kroz održavanje zahtijevanog nivoa ispravnosti vojne tehnike i stabilno snabdijevanje jedinica prilikom izvođenja operacija i vježbi.

Elementi terenske logistike razvijaju se u Bataljonu za podršku i činiće je profesionalni kadar, a za krizne situacije koristiće se jedinica aktivne rezerve, koja će biti ugrađena u ratnu formaciju Bataljona za podršku.

Sadašnji kapaciteti terenske logistike su nedovoljno razvijeni i pri kraju su eksploatacionog perioda. U planskom periodu modernizacijom kapaciteta logističke podrške obezbijediće se veći nivo osposobljenosti i opremljenosti logističkog sistema za podršku jedinicama Vojske prilikom izvršenja aktivnosti u terenskim uslovima.

Nastaviće se proces daljeg osposobljavanja borbenih spasilaca za pružanje prve pomoći u jedinicama ranga čete, a za potrebe sanitetske podrške jedinicama u terenskim uslovima biće uspostavljen Role-1, do 2020. godine.

5.2. PROJEKTI OPREMANJA

U planskom periodu realizovaće se opremanje po sljedećem:

- Nabavka terenskih-transportnih vozila, specijanih vozila za potrebe logistike i vozila za prevoz lica;
- Opremanje radničkih kapaciteta u skladu sa nabavkom nove tehnike;
- Nabavka radioničke opreme za opremanje stacionarnih radionica i pokretnih radionica sa specijalnim alatima za naoružanje i borbenu tehniku;
- Nabavka elektroagregata za rad i boravak jedinica u terenskim uslovima;
- Modernizacija i nabavka nedostajuće logorske opreme;
- Opremanje kapaciteta za HNS i vojničkih restorana sa intendantskom opremom;
- Remont i modernizacija sredstava za pripremu hrane u terenskim uslovima.

5.3. LOGISTIČKA PODRŠKA U MEĐUNARODNIM MISIJAMA

Logistička podrška deklarisanim jedinicama u operacijama realizovaće se kroz formiranje Nacionalnog Elementa Podrške (NSE – National Support Element). Jedinicama upućenim u misije i operacije biće obezbijedena logistička podrška kroz multilateralne i bilateralne sporazume sa partnerskim zemljama, kao i u okviru sistema kolektivne logistike, u skladu sa NATO logističkom doktrinom. U tom cilju, inteziviraće se saradnja sa logističkim agencijama i drugim tijelima i organizacijama u okviru NATO.

Mobilnost i transport kopnenih snaga angažovanih u međunarodnim misijama i operacijama obezbijediće se oslanjanjem na kapacitete partnerskih zemalja. Obezbjedenje strategijskog transporta vršiće se putem bilateralnih i multilateralnih sporazuma sa partnerskim zemljama.

Crna Gora će nastaviti učešće u regionalnoj inicijativi Balkanske namjenske medicinske jedinice (BMTF) u operacijama odgovora na krize.

6. FINANSIRANJE DUGOROČNOG PLANA RAZVOJA

6.1. ODBRAMBENI TROŠKOVI

Sredstva za odbranu u periodu obuhvaćenom Dugoročnim planom razvoja odbrane zavisice od budžetskih mogućnosti (godišnje stope rasta BDP-a), a planirana su u cilju razvoja sposobnosti i povećanja brojne veličine Vojske, te ispunjenja međunarodno preuzetih obaveza. Naime, u skladu sa obavezama iz evroatlantskih integracija i odlukama sa samita NATO u Velsu 2014. godine i mini samita NATO u maju 2017. godine, Crna Gora je izrazila spremnost i prihvatila obavezu povećanja izdvajanja za odbranu do 2% BDP-a, do kraja 2024. godine.

Makroekonomske projekcije za period 2019-2021 predviđaju kumulativnu stopu rasta BDP-a od 7,7%, kao rezultat očekivanih kretanja ekonomske aktivnosti uslovljene domaćim i inostranim pokretačima, pri čemu će se realna stopa rasta BDP-a kretati dinamikom od 2,8% u 2019, 2,3% u 2020. i 2,4% u 2021. godini. Prema projekcijama Ministarstva finansija, prosječna stopa rasta realnog BDP-a u ovom periodu iznosiće 2,5%. Sve navedeno, kao i i utvrđeni limiti potrošnje za odbranu za srednjoročni period (1,30% BDP bez vojnih penzija) garanti su održivog finansiranja i potvrda spremnosti Vlade da u desetogodišnjem periodu izdvajanja za odbranu dostignu projekcije iz Stratejskog pregleda odbrane Crne Gore.

Navedene makroekonomske procjene i pokazatelje, kao i konkretne projekcije mogućih izdvajanja za finansiranje odbrane, treba uzeti sa određenim oprezom, zbog činjenice da na projektovane rezultate domaće ekonomije djeluje i međunarodno okruženje, a takođe ne treba zanemariti ni rizike koji stoje pred crnogorskom ekonomijom u narednom periodu. Rizici za ostvarenje makroekonomskih projekcija odnose se na one koji bi mogli negativno uticati na glavne pokretače rasta u srednjem roku, i one koje se odnose na fiskalnu i finansijsku stabilnost.

I pored činjenice da je u prethodnom periodu učinjen značajan napredak u pogledu razvoja sposobnosti i ispunjenja međunarodno preuzetih obaveza, s obzirom na dinamiku reformi i utvrđene pravce daljeg razvoja Ministarstva odbrane i Vojske Crne Gore, jasno je da je ovo proces koji je uslovljen stalnim promjenama bezbjednosnog okruženja, tehnološkim razvojem i ekonomskim mogućnostima države.

Stoga, jedan od ključnih preduslova u postojećim ekonomskim uslovima je obezbjeđenje održivog odbrambenog budžeta, odnosno približavanje dugoročnoj ambiciji izdvajanja za odbranu u iznosu 2% BDP-a, kojim bi se omogućio nastavak reforme sistema odbrane, dalja modernizacija i dostizanje potrebnog nivoa interoperabilnosti.

DUGOROČNI PLAN RAZVOJA ODBRANE 2019 - 2028

Financijska sredstva opredijeljena za ulaganja u odbranu u 2019. godini planirana su na nivou od 80,19 mil.€, odnosno 1,67% procijenjenog BDP za 2019¹⁷. godinu. Pozitivan trend rasta izdvajanja za odbranu nastaviće se u posmatranom periodu, dostizanjem ciljanog procenta izdvajanja do 2%. U periodu od 2020. godine do 2024. godine procenat izdvajanja za odbranu projektovan je sa 1,73% u 2020. godini, 1,81% u 2021. godini, 1,88% u 2022. godini, 1,94% u 2023. godini, na nivo od 2,00% u 2024. godini. Prema sadašnjim procjenama rasta BDP-a predviđeno je postepeno povećanje izdvajanja sredstava za odbranu, što će za period od 2019. godine do 2024. godine predstavljati ukupno povećanje sredstava za odbranu za oko 40,00 mil.€.

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
BDP nominalno (u mil. €)	4.788,50	4.956,10	5.139,50	5.399,50	5.672,80	5.959,80	6.261,40	6.578,20	6.911,00	7.260,70
BDP, realni rast u %	2,8	2,3	2,4	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0
Izdvajanje za odbranu (u mil. €)	80,2	85,74	93,02	101,51	110,05	119,19	125,23	131,56	138,22	145,21
% BDP	1,67	1,73	1,81	1,88	1,94	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00

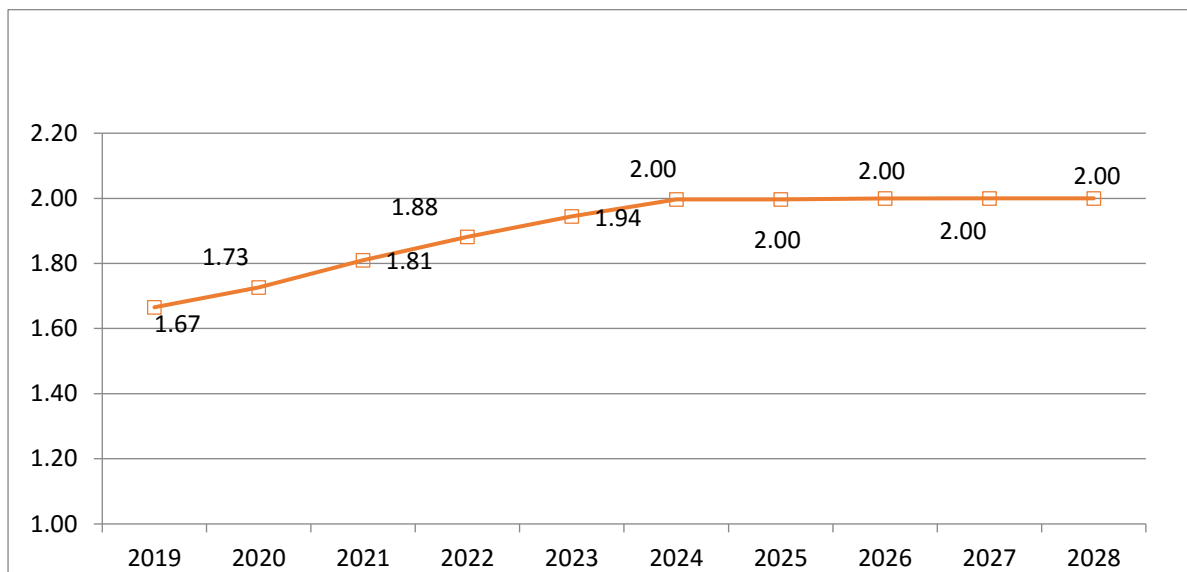
Tabela 12: Pregled izdvajanja za odbranu za period 2019-2018.

Za period od 2024. godine do 2028. godine predviđeno je zadržavanje nivoa ulaganja od 2,00% BDP-a. Na taj način nastaviće se dalja reforma odbrambenog sistema, obzirom da će u navedenom periodu projektovani rast BDP-a usloviti povećanje nominalnog iznosa sredstava koja će biti izdvojena za oblast odbrane. Shodno navedenom, za period definisan Dugoročnim planom razvoja odbrane planirano je da će se sredstva predviđena za ulaganje u odbranu povećati oko 82%, odnosno sa 80,19 mil.€ u 2019. godini na 145,21 mil. € u 2028. godini.

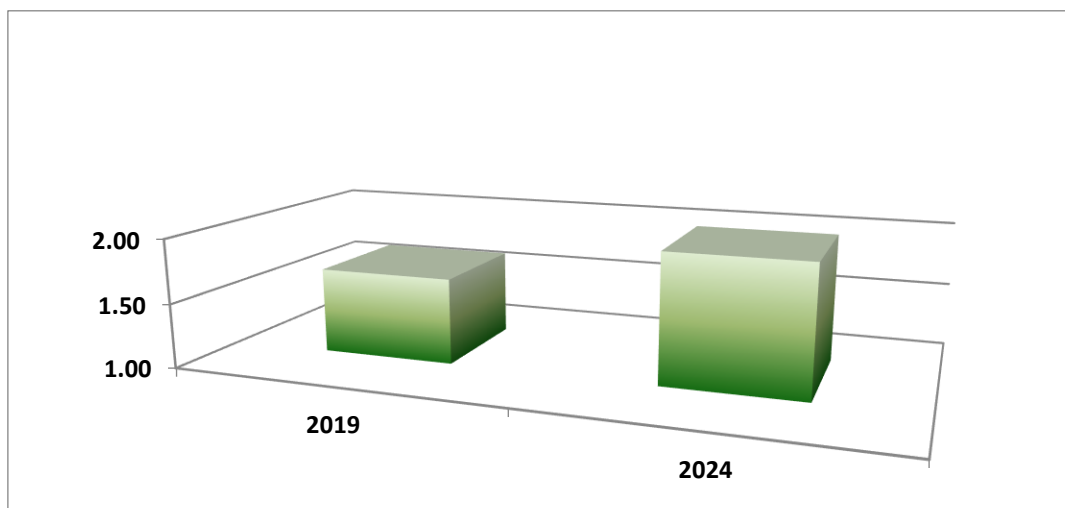
U tabeli broj 12. dat je pregled izdvajanja za odbranu za period 2019-2028. godine, procjene BDP-a i izdvajanje sredstava u odnosu na procenat BDP-a i u apsolutnom iznosu po godinama.

Radi potpunije ilustracije, izdvajanja za odbranu za period 2019-2028. godine, u apsolutnim iznosima kao i procentualnim izdvajanjima, predstavljena su na sljedećim grafikonima.

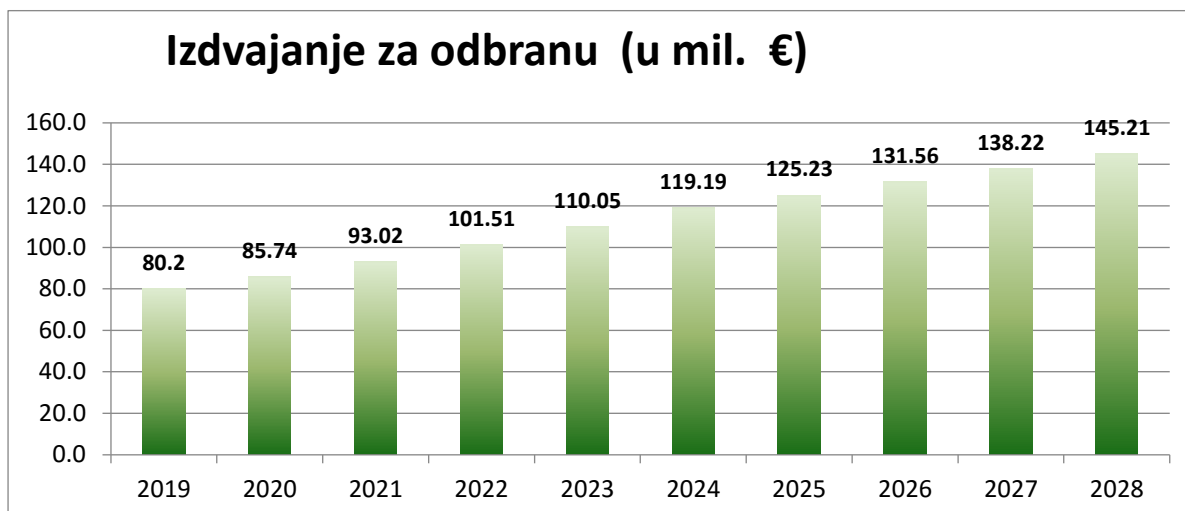
¹⁷ Evidentno je nezatno odstupanje u odnosu na projekcije date u Strategijskom pregledu odbrane Crne Gore, budući da su nove procjene rasta BDP-a veće i da su zbog toga i nominalni iznosi budžeta veći u odnosu na Strategijski pregled odbrane Crne Gore, iako je njihovo učešće u BDP-u na nešto nižem nivou.

Grafikon 5: Procentualno izdvajanje za odbranu za period 2019-2028

Grafikon 6: Rast procentualnog izdvajanja za odbranu za period 2019-2024

Grafikon 7: Izdvajanje za odbranu za period 2019-2028

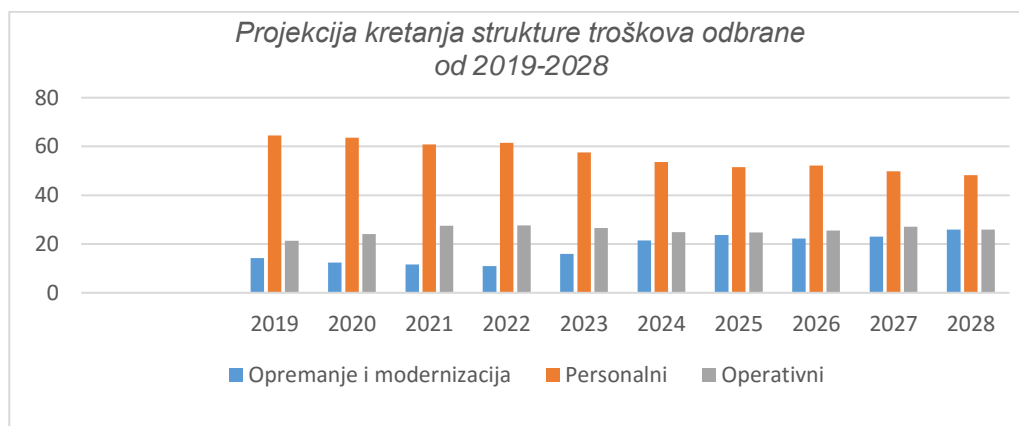
6.2. STRUKTURA ODBRAMBENIH TROŠKOVA

U strukturi odbrambenih troškova izdvajaju se tri glavne kategorije troškova:

- personalni troškovi¹⁸;
- operativni troškovi¹⁹;
- troškovi opremanja i modernizacije²⁰.

Cilj je obezbjeđenje stabilnog finansiranja odbrambenih troškova i uspostavljanje održive strukture troškova u odnosu 50:30:20, respektabilno. Realizacija postojećih projekata i početak realizacije novih, postepeno će mijenjati odnos troškova u smjeru povećanja dostupnih resursa za opremanje i modernizaciju, odnosno postepeni prelazak sa potrošačkog na razvojni budžet.

Struktura troškova u planskom periodu prikazana je na sljedećem grafikonu:

Grafikon 8: Projekcija kretanja strukture troškova odbrane (%) od 2019-2028

¹⁸Personalni troškovi obuhvataju plate, naknade iz radnog odnosa i naknade za učešće u međunarodnim misijama i operacijama, troškovi hrane i uniformi, vojne penzije i dr.

¹⁹Operativni troškovi obuhvataju opšte administrativne troškove, troškove nabavke materijala, troškove električne energije i energenata, održavanja opreme i infrastrukture, troškove logističke podrške u međunarodnim operacijama te ostale troškove za zaposlene.

²⁰Troškovi opremanja i modernizacije obuhvataju nabavku naoružanja i vojne opreme i troškove izgradnje i modernizacije objekata i infrastrukture.

6.2.1. Troškovi administracije

Pored bruto zarada i naknada za postojeće brojno stanje zaposlenih i planirani prijem u službu kadeta na školovanju, prilikom procjene personalnih troškova obuhvaćeni su i troškovi angažovanja pripadnika Vojske u međunarodnim misijama i troškovi na ime popune štabnih pozicija u komandama NATO-a. Takođe, ovom procjenom obuhvaćeni su i troškovi personala na dobrovoljnom služenju vojnog roka, od 2019. godine i sukcesivno uspostavljanje sistema aktivne rezerve od 2020. godine.

Polazni parametri i planirana izdvajanja ukazuju da će u odnosu na utvrđene limite potrošnje, za srednjoročni period, biti nastavljen trend smanjenja troškova administracije, a očekivano smanjenje učešća do kraja polovine planskog perioda, iznosiće oko 50%.

Ovakav trend smanjenja troškova i očekivani rast BDP-a omogućiće da se nakon srednjoročnog perioda, osim zadržavanja ciljane strukture troškova, poseban naglasak stavi na poboljšanje životnog standarda zaposlenih kroz postepeno uvećanje zarada tokom planskog perioda.

6.2.2. Operativni troškovi

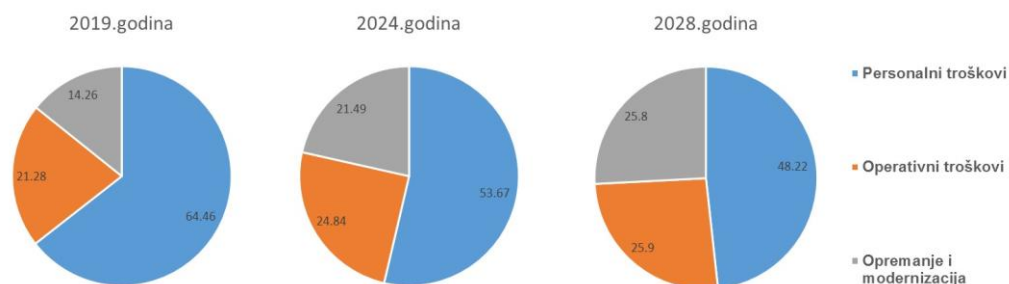
Projekcije operativnih troškova izvršene su na osnovu normativa, zahtjeva za obukom i istorijskih podataka. Očekivano učešće operativnih troškova u odbrambenom budžetu iznosiće u prvoj polovini planskog perioda do 25%. Nabavkom novih sistema i opreme, zbog obuke i troškova održavanja na istim, neznatno će se povećati operativni troškovi, da bi u drugom dijelu planskog perioda dostigli nivo oko 26%.

6.2.3. Troškovi opremanja i modernizacije

Planirana izdvajanja za projekte nabavke glavne opreme čine oko 60% opredijeljenih budžetskih sredstava za opremanje i modernizaciju, u desetogodišnjem periodu, a ostatak sredstava je opredijeljen za manje projekte opremanja nižeg nivoa. Za ostale projekte opremanja opredijeljeno je oko 6%.

U desetogodišnjem periodu za potrebe nabavke opreme biće izdvojeno oko 215,00 miliona eura, dok će za infrastrukturne projekte biti utrošeno oko 30,00 miliona eura.

Imajući u vidu ograničenost finansijskih resursa za opremanje i modernizaciju, predviđeno je da se nabavka glavnih sistema i opreme (laka oklopna vozila pješadije, radar i dr.) realizuje kroz kreditne aranžmane. Osim sredstava opredijeljenih kroz budžetska sredstva, kao mogući izvor opremanja i modernizacije koristiće se fondovi pomoći saveznika, regionalna saradnja ili povoljniji uslovi finansiranja.

Grafikon 9: Pregled učešća kategorija troškova.

Polazeći od već učinjenih razmatranja vezano za strukturu troškova, detaljni pregledi učešća troškova, na početku, polovini i kraju predmetnog perioda od 2019. do 2028.godine, dati su na grafikonu broj 9.

7. OPERACIONALIZACIJA DUGOROČNOG PLANA RAZVOJA ODBRANE

Operacionalizacija Dugoročnog plana razvoja odbrane će se vršiti sprovođenjem konkretnih mjera i aktivnosti potrebnih za dostizanje definisanih ciljeva razvoja, kao i obezbjeđenja potrebnih resursa. Ostvarivanje ciljeva i nivoa ambicija, postavljenih u ovom dokumentu, zahtijeva kontinuirano upravljanje njegovom realizacijom od strane državnih organa i Ministarstva odbrane, sa jasnim nadležnostima i odgovornostima.

Dugoročno planiranje odbrane se zasniva na procjenama i projekcijama, te stoga nosi određeni nivo rizika. Zbog toga je potrebno definisati moguće rizike u realizaciji Dugoročnog plana razvoja odbrane i mjere kojima isti mogu biti otklonjeni ili ublaženi.

7.1. NADLEŽNOSTI DRŽAVNIH ORGANA

Skupština Crne Gore će redovno pratiti realizaciju Dugoročnog plana razvoja odbrane putem razmatranja godišnjeg Izvještaja o radu Ministarstva, Izvještaja o stanju u Vojsci i predloga sredstava za odbranu u Budžetu Crne Gore.

Vlada Crne Gore će podržati realizaciju Dugoročnog plana razvoja odbrane kroz godišnje Programe rada Vlade, ekonomsku i fiskalnu politiku, dodjeljivanjem odgovarajućih finansijskih resursa za realizaciju razvojnih projekata.

Ministarstvo odbrane će obezbijediti operacionalizaciju Dugoročnog plana razvoja odbrane putem daljeg planiranja odbrane. Naredni korak će predstavljati priprema Dugoročnog plana opremanja i modernizacije, u cilju detaljnog utvrđivanja svih vrsta opreme i projekata modernizacije, finansijski okvir i način realizacije. Kroz Srednjoročni plan razvoja odbrane će se utvrditi polazišta i prioriteti razvoja u srednjoročnom periodu (5 godine). Istim planom će se utvrditi ljudski i finansijski resursi za srednjoročni i kratkoročni period. Kroz pripremu predloga sredstava za odbranu u Budžetu Crne Gore će se utvrđivati prioriteti razvoja i zadaci na godišnjem nivou.

Vojska će implementirati Dugoročni plan razvoja odbrane realizacijom ključnih aktivnosti:

- Implementacijom organizacijsko-formacijskih promjena Vojske;
- Opremanjem i modernizacijom Vojske;
- Implementacijom NATO ciljeva sposobnosti;
- Dostizanjem spremnosti deklariranih snaga;
- Pripremom i učešćem Vojske u međunarodnim misijama i operacijama.

Ovaj dokument će se revidirati svake četvrte godine, a u slučaju značajnijih promjena u bezbjednosnom okruženju, koje zahtijevaju veće izmjene dokumenta, prethodno će se izvršiti proces revizije Strategijskog pregleda odbrane.

7.2. MOGUĆI RIZICI

Neefikasnost u implementaciji Dugoročnog plana razvoja odbrane mogla bi ugroziti razvojne ciljeve i prioritete Vojske, a time umanjiti njene sposobnosti za izvršavanje dodijeljenih misija i zadataka u kratkoročnom ali i dugoročnom periodu. Najznačajniji rizici su:

- Izostanak projektovanog ekonomskog rasta Crne Gore i smanjenje izdvajanja za odbranu, ispod nivoa definisanog u Dugoročnom planu razvoja odbrane;
- Projektovanje odbrambenih troškova ispod nivoa potrebnog za dostizanje definisanih sposobnosti Vojske;
- Kašnjenje u implementaciji organizacijsko-formacijskih promjena;
- Zapostavljanje određenih prioriteta;
- Kašnjenje u realizaciji ključnih nabavki;
- Realizacija neplaniranih projekata ili zadataka (posredno umanjivanje raspoloživih resursa).

U slučaju ostvarenja ovog scenarija definišu se sljedeće smjernice:

- Realizacija projekata za opremanje i osposobljavanje jedinica koje su deklarirane za NATO aktivnosti;
- Realizacija projekata koji su započeti kroz dugoročno finansiranje i čije bi napuštanje imalo štetne posljedice;
- Redefinisanje rokova ili odustajanje od dijela projekata nižeg nivoa prioriteta, u okviru planskog perioda.

Intenziviranje netradicionalnih i asimetričnih prijetnji nacionalnoj bezbjednosti, kao što su terorizam, ilegalne migracije, organizovani kriminal i klimatske promjene, mogle bi zahtijevati pojačanu ulogu Vojske u podršci civilnim institucijama. Ovo bi zahtijevalo unapređenje postojećih sposobnosti Vojske iz granične bezbjednosti, protivterorističke borbe i otklanjanja i ublažavanja posljedica prirodnih i vještački izazvanih katastrofa. U tom slučaju bili bi uvedeni odgovarajući razvojni projekti.

U Procesu paniranja odbrane u NATO, mogu se pojaviti zahtjevi za razvoj novih sposobnosti, u okviru paketa Ciljeva sposobnosti. Takođe, u okviru regionalnih bezbjednosnih inicijativa mogu se pojaviti predlozi za zajedničke projekte za regionalnu bezbjednost (pomorska bezbjednost, prirodne i vještački izazvane katastrofe) ili kao doprinos međunarodnom miru (formiranje zajedničkih snaga). Ovo bi uslovalo realizaciju novih prioriteta i odgađanje realizacije prioriteta nižeg nivoa.

U cilju efikasnog praćenja realizacije projekata po prioritetima i rokovima izvršenja, biće definisani instrumenti za vođenje projekata i izrađeni dinamički planovi realizacije, sa jasno određenim nadležnostima i nosiocima. Takođe, biće unaprijeđeni mehanizmi izvještavanja o dostignutom stepenu realizacije projekata.

Projekcije finansiranja Dugoročnog plana razvoja odbrane pokazuju da je Vojska u mogućnosti da ostvari razvoj potrebnih sposobnosti, uz ostvarenje navedenih pretpostavki. Neispunjenje pretpostavki implementacije Dugoročnog plana razvoja odbrane može imati negativan uticaj na ostvarenje ciljeva razvoja Vojske, izvršavanje misija i zadataka Vojske, nivo ambicija i interoperabilnost sa saveznicima.

ZAKLJUČAK

Dugoročni plan razvoja odbrane slijedi opšte smjernice i preporuke za nastavak reforme u oblasti odbrane, date u Strategijskom pregledu odbrane Crne Gore iz 2018. godine, kao polazne osnove za dalji razvoj odbrambenih sposobnosti.

Crna Gora će težiti balansiranom razvoju svojih odbrambenih sposobnosti, pri čemu su nacionalne odbrambene potrebe i NATO zahtjevi za vojnim sposobnostima ključni elementi razvoja sistema odbrane i Vojske u planskom periodu do 2028. godine.

Vojska Crne Gore će se razvijati kao pouzdana oružana snaga, sposobna da kroz izvršavanje dodijeljenih misija i zadataka doprinosi ostvarivanju odbrambenih interesa i ciljeva Crne Gore. Dugoročni cilj je razvoj jedinica Vojske koje će biti rasporedive, održive, interoperabilne, efikasne, opremljene i popunjene obučanim i motivisanim kadrom.

Crna Gora, kao članica NATO-a, će razvijati sposobnosti koje će omogućiti efikasan odgovor na prijetnje nacionalnoj bezbjednosti i sistemu kolektivne odbrane. U tom cilju, kao suštinske sposobnosti razvoja Vojske su prepoznate: sposobnosti kopnenih snaga, sposobnosti za nadzor i zaštitu vazdušnog prostora, taktičke vazduhoplovne sposobnosti, sposobnosti za kontrolu i nadzor mora i sprovođenje operacija pomorske zabrane/presretanja na moru, sposobnosti komandovanja, kontrole, komunikacija i obavještajnog rada (C3I), sposobnosti za Sajber odbranu i sposobnosti za podršku NATO snagama na teritoriji Crne Gore (Host Nation Support). Imajući u vidu ograničene resurse odbrane, Vojska će se za dio sposobnosti oslanjati na kapacitete saveznika.

U cilju unapređenja efikasnosti izvršavanja misija i unapređenja komandovanja, Vojska će biti reorganizovana. Formiraće se dva pješadijska bataljona i jedan mješoviti artiljerijski divizion u rezervi, koji će imati aktivan dio komande i jedinice do ranga voda. Od dijela snaga Čete specijalnih snaga, Pomorskog odreda, Čete vojne policije i Počasne garde formiraće se Bataljon za borbenu podršku, dok će se Četa veze i elementi za elektronsko ratovanje²¹ objediniti u Četu za vezu i elektronsko ratovanje. Formiraće se Bataljon za podršku u čiji sastav će ući Logistički bataljon i Inženjerijska četa. Povećanjem brojne veličine Vojske na 2368 pripadnika, uz promjene organizacijsko-formacijske strukture Vojske omogućiće se ostvarivanje definisanih nivoa ambicija.

Kopnene snage su najbrojniji vid Vojske, osposobljene za izvođenje kopnenih operacija za odbranu države i u okviru kolektivne odbrane. Težište i prioritet razvoja kopnenih snaga imaće deklarisanе čete iz sastava Pješadijskog bataljona, sa elementima podrške. Nabavkom lakih oklopnih vozila pješadije sa pratećim sredstvima i sistemima naoružanja unaprijediće se mobilnost, zaštita, vatrena moć i interoperabilnost deklarisanih četa za učešće u punom spektru NATO vođenih operacija.

Vazduhoplovstvo VCG će razvijati sposobnosti vazduhoplovne vatrene podrške, nadzora i zaštite vazdušnog prostora, taktičkog transporta vazdušnim putem, traganja i spašavanja (SAR operacije), medicinske evakuacija (MEDEVAC), gašenja požara

²¹ Nalaze se u sastavu Čete specijalnih snaga.

upotrebom helikoptera, kao i izvršavanje ostalih zadataka u podršci civilnim institucijama.

Radi dostizanja sposobnosti za nadzor vazdušnog prostora i podrške kopnenim snagama, Vazduhoplovstvo će izvršiti nabavku radara za nadzor vazdušnog prostora i izvršiti naoružavanje višenamjenskih helikoptera. Zaštita vazdušnog prostora Crne Gore („Air policing“) vršiće se u okviru NATO integrisanog sistema vazdušne i raketne odbrane.

Mornarica VCG će razvijati sposobnosti za nadzor i zaštitu mora, povećanje prisustva brodova na moru, izvođenje operacija pomorske zabrane (MIO operacije), protivminsku zaštitu, traganje i spašavanje i zaštitu mora od zagađenja. U prvom dijelu planskog perioda Mornarica će završiti nadogradnju sistema za nadzor mora, opremanje deklariranih jedinica i konverziju raketnih topovnjača klase „Končar“ u patrolne brodove. U cilju dostizanja punih sposobnosti kontrole i zaštite mora u drugom dijelu planskog perioda planirana je nabavka jednog patrolnog broda srednje klase.

Sistem za elektronski nadzor mora i MOC razvijaće se u pravcu integrisanog sistema nadzora, u okviru nacionalne i NATO komandne strukture.

U Ministarstvu odbrane i Vojsci će se razviti robusna mrežna informaciono-komunikaciona infrastruktura, sposobna da obezbijedi i podrži razmjenu informacija iz različitih IK mreža i domena - nacionalnih i NATO. Komandno-operativni centar Generalštaba VCG imaće sposobnost objedinjavanja informacija kopno/more/vazduh i generisanja jedinstvene operativne slike.

Težište u razvoju obavještajnih, osmatračkih i izviđačkih sposobnosti biće na obavještajnoj podršci komandi i jedinica Vojske u zemlji i multinacionalnim operacijama, ostalim državnim strukturama, kao i doprinosu kolektivnoj odbrani. Nastaviće se sa razvojem obavještajnih disciplina: elektronsko izviđanje i prikupljanje podataka iz otvorenih i ljudskih izvora. Do kraja planskog perioda izradiće se nacionalna zaštićena IK mreža i njeno povezivanje sa NATO zaštićenom IK mrežom.

U narednom periodu značajan izazov će biti izgradnja sposobnosti za zaštitu informacija u IKS i sajber odbranu. U tom cilju biće izgrađen Operativni centar za nadzor i zaštitu informacija i formiran CIRT, kao preduslovi za doprinos sajber odbrani na nacionalnom nivou i u kolektivnom sistemu bezbjednosti.

Podrška savezničkim snaga koje se angažuju na teritoriji Crne Gore sprovodi se korišćenjem logističkih kapaciteta Vojske u stacionarnim uslovima. Nastaviće se razvoj smještajnih kapaciteta, radioničkih kapaciteta za niže nivoe održavanja tehničkih sredstava, obezbjeđenje lučke i aerodromske infrastrukture, kapaciteta za koordinaciju kretanja trupa i praćenja letova saveznika i prvog nivoa zdravstvene zaštite.

Pripadnici Vojske i državni službenici i namještenici Ministarstva odbrane sa svojom stručnošću, ličnim integritetom i patriotizmom su najvredniji resurs odbrane. Stoga će posebna pažnja i naponi biti usmjereni na dalji profesionalni razvoj kadra, poboljšanje upravljanja ljudskim resursima, poboljšanje uslova života i rada i podizanje ugleda pripadnika Vojske i Ministarstva odbrane.

Iako je u prethodnom periodu učinjen napor za opremanje i modernizaciju Vojske, dio opreme je zastario, stoga će se tokom narednog perioda nastaviti sa opremanjem i

modernizacijom Vojske. Prioritet opremanja i modernizacije biće jedinice deklarirane za doprinos NATO strukturi snaga, odnosno opremanje i modernizacija u cilju implementacija NATO Ciljeva sposobnosti. Suvišna i zastarjela oprema biće povučena iz upotrebe.

Za potrebe Vojske biće zadržano 33 lokacije. Ključni infrastrukturni projekti u narednom periodu biće uređenje kasarne „Marko Miljanov Popović“ u Podgorici, izgradnja kasarne „Miljan Vukov Vešović“ u Andrijevici i formiranje skladišta municije na Volujici u Opštini Bar.

Prioriteti obuke u planskom periodu biće razvoj i održavanje sposobnosti za odbranu Crne Gore, dostizanje potrebnog nivoa interoperabilnosti za učešće u multinacionalnim operacijama i izvršavanje obaveza koje proističu iz članstva u NATO. Glavni razvojni projekti u oblasti obuke su izgradnja vježbovno-strelišnog poligona za realizaciju bojevih gađanja, formiranje Regionalnog centra za planinsko ratovanje i izgradnja poligona za obuku za ratovanje u urbanim sredinama.

Crna Gora će dosljedno implementirati smjernice iz NATO dokumenta „Obaveza investiranja u odbranu.“ U skladu sa navedenim smjernicama, budžetska sredstva za odbranu će se postepeno povećavati i do 2024. godine će dostići 2% BDP, pri čemu će se 20% sredstava za odbranu opredijeliti za opremanje i modernizaciju Vojske. Na ovaj način omogućiće se poboljšanje postojećih i razvoj novih sposobnosti i obezbijediti uslovi za efikasno funkcionisanje odbrane.

Razvoj logističkog sistema odvijaće se u pravcu optimizacije i unapređenja postojećih kapaciteta, kvalitetnijeg upravljanja lancem snabdijevanja i unapređenju kapaciteta terenske logistike.

Realizacijom ovoga Plana, sistem odbrane i Vojska će dostići sposobnosti za izvršavanje njihove ustavne uloge, doprinos međunarodnom miru, podršku civilnim institucijama i ispunjavanje obaveza u okviru NATO.

Popis skraćenica

ASDE	<i>Air Situation Data Exchange (Razmjena podataka o situaciji u vazдушnom prostoru)</i>
AFS	<i>Allied Forces Standards (Standardi savezničkih snaga za ocjenjivanje i obuku)</i>
AIS	<i>Automatic Identification System (Sistem za automatsku identifikaciju)</i>
BATS	<i>Broadband Acoustic Tracking System (Širokopojasni akustički sistem)</i>
BDP	<i>Bruto društveni proizvod</i>
BMS	<i>Battle Management System (Sistem za praćenje i upravljanje situacijom na bojištu)</i>
BMTF	<i>Balkan Medical Task Force (Balkanska namjenska medicinska jedinica)</i>
C2	<i>Command and control (Komandovanje i kontrola)</i>
C2IS	<i>Command Control Information System (Informacioni sistem za komandovanje i kontrolu)</i>
C3I	<i>Command, Control, Comunication and Intelligence (Komandovanje, kontrola, komunikacije i obavještajni rad)</i>
CIRT	<i>Computers Incident Response Team (Tim za odgovor na kompjuterske prijetnje)</i>
COP	<i>Common Operational Picture (Jedinstvena operativna slika)</i>
COPD	<i>Comprehensive Operations Planning Directive (Direktiva za sveobuhvatno planiranje operacija)</i>
CRC	<i>Control and Reporting Center (Centar za kontrolu i izvještavanje)</i>
CREVAL	<i>Combat Readiness Evaluations (Ocjenjivanje borbene spremnosti)</i>
CSPK	<i>Crnogorski sistem prenosa kredita</i>
DRRS	<i>Digital Radio Reley System (Digitalni radio relejni sistemi)</i>
EEZ	<i>Exclusive Economic Zone (Isključiva ekonomska zona)</i>
EOD	<i>Explosive ordnance disposal (Uništavanje eksplozivnih sredstava)</i>
EI i PED	<i>Elektronsko izviđanje i protivielektronska dejstva</i>
FMN	<i>NATO Federated Mission Networking (NATO Federalna mrežna inicijativa)</i>
HACCP	<i>Hazard Analysis and Critical Control Points (Analiza hazarda i kontrola kritičnih tačaka sistema bezbjednosti hrane)</i>
HBRN	<i>Hemijsko–biološko- radiološko- nuklearno</i>
HNS	<i>Host Nation Support (Podrška zemlje domaćina)</i>
HUMINT	<i>Human Intelligence (Prikupljanje informacija iz ljudskih izvora)</i>
IKS	<i>Information Communication System (Informaciono-komunikacioni sistem)</i>
I-MILES	<i>Instrumentable-Multiple Integrated Laser Engagement System (Višeštruki integrisani laserski sistem za gađanje za obuku)</i>
IMINT	<i>Imagery Intelligence (Analize informacija iz slikovnih izvora)</i>
ISR	<i>Intelligence, Surveillance and Reconnaissance (Obavještajne, osmatračke i izviđačke sposobnosti)</i>
JTAC	<i>Joint Terminal Attack Controller</i>
LAN	<i>Local Area Network (Lokalna mreža)</i>
MAD	<i>Mješoviti artiljerijski divizion</i>
MAREVAL	<i>Maritime Evaluation (Ocjenjivanje mornaričkih sposobnosti)</i>
MDMP	<i>Military Decision Making Process (Proces donošenja vojnih odluka)</i>
MEDEVAC	<i>Medicinska evakuacija</i>
MIMS	<i>Maritime Information Management System (Mornarički informacioni upravljački sistem)</i>
MIO	<i>Maritime Interdiction Operations (Pomorske operacije zabrane)</i>
MMJ	<i>Multinacionalna medicinska jedinica</i>
MOC	<i>Mornarički operativni centar</i>

MSSIS	<i>Maritime Safety & Security Information System (Informacioni sistem pomorske sigurnosti i bezbjednosti)</i>
NATINAMDS	<i>NATO Integrated Air and Missile Defence System (NATO integrisani sistem protivvazdušne i protivrakete odbrane)</i>
NHB	<i>Nuklearno-hemijsko-biološka sredstva</i>
NCIA	<i>NATO Communications and Information Agency (NATO agencija za komunikacije i informacije)</i>
NFS	<i>NATO Force Structure (NATO struktura snaga)</i>
NM	<i>Nautička milja</i>
NMIOTC	<i>NATO Maritime Interdiction Operational Training Centre (NATO pomorski centar za operacije zabrane)</i>
NSE	<i>National Support Element (Nacionalni element podrške)</i>
NSN	<i>National Secret Network (Nacionalna zaštićena mreža)</i>
NS WAN	<i>NATO Secret Wide Area Network (NATO zaštićena veza)</i>
NVG	<i>Night vision goggles (Optoelektronska oprema)</i>
OROS	<i>Obalska radarska osmatračka stanica</i>
OSINT	<i>Open Source Intelligence (Prikupljanje informacija iz otvorenih izvora)</i>
PVO	<i>Protivvazdušna odbrana</i>
RAP	<i>Recognised Air Picture (Prepoznata slika vazdušnog prostora)</i>
RMP	<i>Recognised Maritime Picture (Prepoznata pomorska slika)</i>
RRL	<i>Radio Reley Link (Radio relejni link)</i>
RTOP	<i>Raketna topovnjača</i>
SAR	<i>Search and Rescue (Traganje i spašavanje)</i>
SATCOM	<i>Satellite Communication (Satelitske komunikacije)</i>
SCV	<i>Stacionarni centri veze</i>
SČV	<i>Stacionarno čvorište veze</i>
SIGINT	<i>Signal Intelligence (Elektronsko izviđanje)</i>
SOC	<i>Security Operation Center (Operativni centar za nadzor i zaštitu informacija)</i>
STANAG	<i>Sporazum o standardizaciji u NATO</i>
TACEVAL	<i>NATO Tactical Evaluation (Ocjenjivanje taktičkih sposobnosti)</i>
TOC	<i>Tactical Operation Centre (Taktički Operativni Centar)</i>
T-RMN	<i>Trans-Regional Maritime Network (Trans regionalna pomorska mreža)</i>
TDL	<i>Tactical data link (Taktički komunikacioni linkovi)</i>
VO	<i>Vojni objekat</i>
VOC	<i>Vazduhoplovni operativni centar</i>
VPN IP Sec	<i>Virtual private networks Internet Protocol Security (Oprema za zaštitu informacija)</i>
VRMTC	<i>Virtual Regional Maritime Traffic Centre (Virtualni regionalni centar pomorskog saobraćaja)</i>